

Biblioteczka
**PRZYJACIELA
PRZY PRACY**

6

Mgr A. ASZTEMBORSKI

**JAK PROWADZIĆ
DOCHODZENIE
POWYPADKOWE**

WYDAWNICTWO ZWIĄZKOWE

S P I S T R E Ś C I

	Str.
I. Wiadomości ogólne	3
1. Istota i cel dochodzenia powypadkowego	3
2. Definicja wypadku	4
3. Definicja choroby zawodowej	6
4. Kategorie wypadków	6
II. Wstępne postępowanie w dochodzeniu powypadkowym	8
1. Kogo należy powiadomić o wypadku	8
2. Kto powinien kierować i uczestniczyć w dochodzeniu powypadkowym	9
a. w wypadkach śmiertelnych i ciężkich	9
b. w wypadkach lekkich i drobnych	10
3. Jak zabezpieczyć dowody winy wypadku	10
4. Wizja lokalna, szkice, fotografia miejsca wypadku	12
III. Metoda prowadzenia dochodzenia powypadkowego	13
1. Przesłuchanie poszkodowanego	14
2. Przesłuchanie świadków wypadku	15
3. Badanie osób podejrzanych o spowodowanie wypadku	16
4. Oświadczenia na piśmie	17
5. Opinia biegłego	18
6. Konfrontacja	19
IV. Co powinien zawierać protokół powypadkowy	19
1. Dane o stanie faktycznym	19
2. Opis wypadku	20
3. Analiza wypadku	20
4. Przyczyny wypadku	20
5. Wniosek w sprawie odpowiedzialności za wypadek	24
6. Wnioski techniczno-organizacyjne (zapobiegawcze)	28
7. Karta wypadku przy pracy	29
V. Udział komisji ochrony pracy w dochodzeniu powypadkowym	29
VI. Realizacja wniosków komisji powypadkowej	30
Załączniki:	
Nr 1. Wykaz chorób zawodowych	32
Nr 2. Wzór pisma o powołaniu komisji powypadkowej	35
Nr 3. Rysunek techniczny miejsca wypadku	36
Nr 4. Protokół przesłuchania	37
Nr 5. Wzór opinii biegłego	39
Nr 6. Protokół powypadkowy	41
Nr 7. Karta wypadku przy pracy	45
Literatura	48

akc. 89/52

„BIBLIOTECZKA PRZYJACIELA PRZY PRACY”

Mgr A. Asztemborski

6

JAK PROWADZIĆ DOCHODZENIE POWYPADKOWE

FERRATA

do książki pt. „Jak prowadzić dochodzenie powypadkowe”

str.	wiersz	jest	Powinno być	z winy
39	13 od dołu	Rady Mi- nistrów	Ministrów	korekty

WARSZAWA 1958

W Y D A W N I C T W O Z W I A Z K O W E

Opiniodawca
mgr inż. Z. Puławski

Redaktor
Maria Kewerska

Redaktor techniczny
Józef Jach

Korektor
Leon Melczarek

Broszura omawia w sposób popularny istotę i cel dochodzenia powypadkowego oraz podaje praktyczne wskazówki dotyczące prawidłowych sposobów przeprowadzania dochodzeń powypadkowych.

Przeznaczona jest dla społecznych inspektorów pracy, zakładowej służby bhp, personelu kierowniczego i członków rad zakładowych.

WYDAWNICTWO ZWIĄZKOWE — WARSZAWA 1958

Nakład 7.150 egz. Objętość - ark. wyd. 3,5, ark. druk. 3. Papier druk. mat. V kl. 60 g. 61 × 86/16. Do składu oddano 3. XII. 57. Druk ukończono w lutym 1958 r. Cena zł 4,--

Zakł. Graf. RSW „Prasa”, Wrocław, ul. P. Skargi 3/5. Zam. 3763 P-5

I. WIADOMOŚCI OGÓLNE

1. ISTOTA I CEL DOCHODZENIA POWYPADKOWEGO

Dochodzenie powypadkowe jest to zespół czynności, mających na celu możliwie dokładne ustalenie okoliczności i przyczyn zaszłego wypadku przy pracy. Jest to cel bezpośredni dochodzenia powypadkowego.

Wyniki dochodzenia powypadkowego służą następnie do innych celów, a m.in. do:

- a) zapobiegania wypadkom na przyszłość,
- b) ustalania winnych zaszłego wypadku i osiągnięcia skutków wychowawczych, przede wszystkim w stosunku do załogi zakładu pracy, a także i w szerszym zakresie,
- c) dania podstawy do zadośćuczynienia ofierze wypadku lub jej rodzinie.

Omówimy kolejno powyższe cele dochodzenia powypadkowego:

a) Cel zapobiegawczy

Jeżeli dochodzenie powypadkowe dokładnie ustali, jakie przyczyny bezpośrednie lub pośrednie przyczyniły się do powstania wypadku, posłuży to do podjęcia takich kroków w danym zakładzie pracy, aby na przyszłość ograniczyć do minimum możliwość powstawania podobnych wypadków. Tu zaznaczyć należy, iż nawet po możliwie wyczerpującym ustaleniu przyczyn wypadku, nie wszystkie z nich — szczególnie przyczyny organizacyjne — dadzą się usunąć. Niemniej jednak, im dokładniej dochodzenie powypadkowe jest przeprowadzone, tym większa jest możliwość wykorzystania go dla celów zapobiegawczych.

b) Ustalenie winy

Ustalenie winy jest przede wszystkim obowiązkiem prawnym i obowiązkiem moralnym. Zaś wykrycie winnych daje podstawę do ich ukarania, co ma znaczenie zapobiegawcze i wychowawcze na przyszłość oraz służy również celom zadośćuczynienia.

c) Zadośćuczynienie

Dokładne ustalenie okoliczności wypadku umożliwia ofierze wypadku lub jej rodzinie staranie się o rentę wypadkową (nawet, gdy ofiara wypadku sama jest winna jego powstaniu) lub o odszkodowanie w drodze cywilnej; poza tym daje zadośćuczynienie moralne, co się wyraża w tym, że wypadek — jako zjawisko ujemne — nie został zapomniany i znalazł swe sprawiedliwe załatwienie.

2. DEFINICJA WYPADKU

Wydaje się celowe, aby przy omawianiu dochodzenia powypadkowego zastanowić się, czym w istocie jest wypadek przy pracy i dojść do jego definicji. Należy zaznaczyć, iż ujęcie tej definicji może być dwojakie: 1) możliwie ściśle, naukowe i 2) formalne, tj. takie, jakie podają obowiązujące przepisy, na których opiera się u nas obecnie postępowanie przy dochodzeniu powypadkowym.

Jeśli chodzi o naukową definicję wypadku, to należy stwierdzić, iż nad opracowaniem jej gólowią się dotychczas najpoważniejsi specjaliści w tej dziedzinie. Można tu wspomnieć o poważnych pracach Heinricha, który określił wypadek jako: „Niezamierzone i nie dające się kierować wydarzenie, w którym akcja lub reakcja jakiegoś przedmiotu, substancji, osoby lub promieniowania pociąga za sobą uszkodzenia cielesne“.

Rzecz prosta, iż takie ujęcie — pod względem naukowym — jest niepełne. Zdarzają się bowiem wydarzenia, które mają charakter wypadku, a nie pociągają za sobą żadnego urazu ciała osoby. Na przykład: robotnik, idący po śliskiej podłodze upadł, ale nie odniósł żadnego urazu cielesnego. Z punktu widzenia naukowego jest to wypadek, zjawisko nienormalne. Tego rodzaju wypadki wliczamy do wypadków bezurazowych. Niektórzy uczeni niemieccy nazywają to „prawie-wypadkami“ (Beinahe-Unfalle).

Definicja naukowa musi jednak obejmować i te wypadki. Toteż już bardziej ściśła jest definicja polskiego psychologa Ichheisera, mówiąca, że: „Wypadek jest to odchylenie od normalnego, oczekiwanego przebiegu zdarzeń w zakładzie pracy, powodujące zniszczenie maszyn, materiałów lub ludzi“. Jednak i ta definicja nie jest pełna.

Dość trafną wydaje się definicja zaproponowana przez mgr inż. Stefana Filipkowskiego, która brzmi: „Wypadek jest to niezamierzone i nie dające się kontrolować wydarzenie, w którym szybka akcja lub reakcja jakiegoś przedmiotu, substancji, osoby lub promieniowania powoduje w swym wyniku zakłócenie w oczekiwa-

nym przebiegu zdarzeń, narażając elementy materialne lub ludzi na uszkodzenie lub uszkodzenie to powodując.“

Omówienie powyższych definicji jest pouczające, lecz na obecnym etapie organizacji bhp w Polsce, obejmującej określone ustawodawstwo, władze itd. trudno na tych definicjach się opierać. Całe nasze ustawodawstwo w tym zakresie wyrosło organicznie na systemie ubezpieczeń od wypadków i dlatego też opiera się na definicji wypadku, która identyfikuje pojęcie wypadku z pojęciem urazu, tj. uznaje formalnie jako obiekt tylko wypadki urazowe, zaś wypadki bezurazowe pomija.

W myśl ustawodawstwa ubezpieczeniowego, m. in. dekretu z dn. 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, za wypadek przy pracy uważa się — każde zdarzenie, wywołane przez przyczyny zewnętrzne, które powstało w związku z zatrudnieniem i wywołało bezpośrednio lub pośrednio śmierć lub uszkodzenie zdrowia osoby ubezpieczonej od wypadku.

Rozumiemy niedoskonałość tej definicji i jej jednostronność. Niemniej rozumiemy też, iż obecnie istnieje możliwość „uchwylenia“, zarejestrowania i zgłoszenia jedynie wypadku urazowego. Lecz czy istnieje możliwość zarejestrowania w każdym zakładzie pracy każdego wypadku bezurazowego, z podaniem go do statystyki, czy też indywidualnego jego badania?

Sięgnijmy do podanego poprzednio przykładu. Jeśli robotnik upadł na śliskiej podłodze, potłukł się, co — powiedzmy — pociągnęło za sobą niezdolność do pracy, np. na przeciąg 10 dni, wówczas — w myśl obowiązujących przepisów — wypadek ten zgłasza się na karcie wypadkowej; jest on zarejestrowany, opisany dokładnie, wchodzi do statystyki i może być następnie badany. Wyobraźmy sobie teraz, że musimy każdy przypadek poślizgnięcia się jakiegokolwiek z robotników formalnie ujmować w kartę, opisywać, rejestrować itd. Jest to w praktyce niewykonalne. Tym samym musimy się tymczasem ograniczać do rejestrowania wypadków urazowych i starać się przynajmniej z ich dokładnego zbadania wyciągnąć odpowiednie wnioski dla akcji zapobiegawczej.

Trzeba jednak podkreślić, że wiedza o wypadkach, dziedzina szybko się obecnie rozwijająca, nie chce ograniczyć się tylko — jak to było dotychczas — do wypadków urazowych, lecz interesuje się też wypadkami bezurazowymi. Tych ostatnich jest o wiele więcej niż urazowych. Stanowią one duży, ciekawy materiał obserwacyjny, z którego można wyciągać cenne wnioski dla akcji zapobiegawczej.

Jednak nie jest to jednoznaczne z tym, aby dziś już w szeregu krajów, m. in. i w Polsce, można było mówić o powszechnym obowiązku rejestracji i badania wszystkich wypadków bezurazowych. To nie znaczy też, aby w dziedzinie wypadków bezurazowych nic u nas nie zrobiono. Wiemy bowiem, że niektóre kategorie wypadków, jak np. różne awarie w rodzaju wybuchów kotłów, aparatów, zapaleń się, zawaleń itd. już z natury swej są bardzo uchwytnie i podlegają zawsze ciągłemu badaniu. Poza tym, jeśli zakład pracy lub instytucja przeprowadza u siebie ścisłe kontrole swego stanu bhp i natrafia przy tym na szereg właśnie takich wypadków bezurazowych w pewnych miejscach zakładu — może to posłużyć do wydania zarządzeń, mających na celu usunięcie braków.

3. DEFINICJA CHOROBY ZAWODOWEJ

Podobnie jak brak dotąd dokładnej definicji naukowej wypadku, tak samo i definicja naukowa choroby zawodowej nie została dotąd w pełni opracowana. Dlatego też posługujemy się definicją obowiązującą w myśl obecnych przepisów.

Definicję tę zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 maja 1956 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych (Dz. U. Nr 27, poz. 122). Mówi ono mianowicie, iż „Za choroby zawodowe uprawniające do świadczeń określonych w dekrete w razie inwalidztwa lub śmierci spowodowanych tymi chorobami uważa się choroby określone w załączonym wykazie, jeżeli powstały w związku z zatrudnieniem przy pracach narażających na powstanie określonego schorzenia“. Wymieniony wykaz chorób zawodowych zawiera 25 kategorii schorzeń, wywołanych przez czynniki chemiczne, przez promieniowanie (np. promienie rentgena), przez narzędzia udarowe, pasożyty, ciała rakotwórcze, czynniki wywołujące choroby skóry, zmniejszone ciśnienie atmosferyczne, oraz przez różnego rodzaju zarazki (patrz zał. Nr 1).

4. KATEGORIE WYPADKÓW

Wypadki przy pracy można podzielić na podstawie instrukcji Głównego Urzędu Statystycznego¹⁾ na następujące kategorie:

- 1) wypadki powodujące niezdolność do pracy do 3 dni,
- 2) wypadki powodujące niezdolność do pracy ponad 3 dni do 28 dni,

¹⁾ Instrukcja Nr 28 w sprawie sprawozdawczości statystycznej z wypadków przy pracy na 1955 r.

- 3) wypadki powodujące niezdolność do pracy ponad 28 dni,
- 4) wypadki śmiertelne.

Tu zaznaczyć należy, iż żadne formalne przepisy nie zawierają dla wypadków podanych w pp. 1, 2 i 3 takich określeń, jak wypadki „drobne“, „lekkie“ lub „ciężkie“. Natomiast w praktyce określenia te są spotykane.

Co do pojęcia „wypadku ciężkiego“, to nie można za taki uważać jedynie wypadku powodującego niezdolność do pracy ponad 28 dni. Pojęcie „wypadku ciężkiego“ w ogóle jest dość trudne do zdefiniowania.

Dla celów praktycznych Centralna Rada Związków Zawodowych precyzuje to pojęcie w Instrukcji CRZZ z dnia 27 listopada 1954 r. w sprawie określenia ciężkich wypadków przy pracy¹⁾, a mianowicie:

Przez ciężkie wypadki przy pracy, o których zakłady pracy mają obowiązek niezwłocznego zawiadomienia właściwego technicznego inspektora pracy, należy rozumieć wypadki powodujące lub mogące spowodować:

- 1) trwałe kalectwo poszkodowanego (pozbawienie wzroku, słuchu, mowy itp.),
- 2) ciężką chorobę nieuleczalną,
- 3) chorobę zagrażającą życiu,
- 4) chorobę psychiczną,
- 5) trwałą lub dłuższą niezdolność do pracy,
- 6) uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia, naruszające czynności narządu ciała na dłuższy przeciąg czasu,
- 7) trwałe zniekształcenie ciała.

Taka definicja jest oczywiście formalnie obowiązująca. W praktyce zaś jej niektóre punkty nasuwają pewne wątpliwości interpretacyjne, np. pojęcie „dłuższy przeciąg czasu“. Niekiedy próbuje się tu nawiązać przy interpretacji do przepisu art. 235 Kodeksu Karnego, który za „dłuższy przeciąg czasu“ przy rozstroju naruszającym czynności narządu ciała uważa dni 20, inni znów uważają za termin właściwy 28 dni (wg instrukcji GUS).

W każdym razie, instrukcja CRZZ daje wyjście w sprawach wątpliwych, postanawiając, iż przy ocenie przewidywanych skutków wypadków, a więc przy określeniu czy wypadek jest ciężki, należy uciec się do fachowej opinii lekarza. W praktyce daje to w każdym przypadku możliwość określenia, czy dany wypadek można uważać za ciężki czy za lekki i, czy wobec tego podlega on obowiązkowi niezwłocznego zgłaszania władzom dla wszczęcia właściwego dochodzenia.

¹⁾ Biuletyn CRZZ z 1954 r. Nr 1.

Wymienione wyżej kategorie wypadków można nazwać wypadkami jednostkowymi lub indywidualnymi. Ponadto możemy mieć też do czynienia z pojęciem „wypadku zbiorowego“.

Wypadek zbiorowy jest to wypadek, który wskutek jakiejś większej awarii (np. pożar, zawalenie się kopalni, wybuch, masowe zatrucie itd.) pociągnął za sobą uraz pewnej liczby pracowników. Wymieniona instrukcja CRZZ zalicza wypadki zbiorowe do kategorii wypadków ciężkich. Tym samym o każdym wypadku zbiorowym obowiązuje zawiadomienie tych samych władz, które zawiadamia się w wypadkach śmiertelnych lub ciężkich.

II. WSTĘPNE POSTĘPOWANIE W DOCHODZENIU POWYPADKOWYM

Cała załoga w każdym zakładzie pracy powinna być poinformowana kogo i w jakiej kolejności należy powiadomić w razie zaistnienia wypadku. W tym celu, w każdym pomieszczeniu zakładu pracy, na widocznym miejscu zawiesza się w ramkach za szkłem odpowiednią instrukcję. Ponadto należy tego rodzaju informacje podawać do wiadomości każdemu nowoprzyjętemu pracownikowi w czasie tzw. instruktażu wstępnego w zakresie bhp.

1. KOGO NALEŻY POWIADOMIĆ O WYPADKU

W razie zaistnienia wypadku śmiertelnego, ciężkiego lub wypadku zbiorowego w zakładzie pracy, najbliższy świadek wypadku obowiązany jest natychmiast zawiadomić o tym fakcie swoich przełożonych.

Odmienna zasada postępowania obowiązuje przy zaistnieniu każdego innego wypadku (urazu, nagłego zachorowania itp.). W takich razach, obowiązkiem najbliższego współtowarzysza pracy poszkodowanego jest w pierwszym rzędzie udzielić mu pierwszej pomocy lub wezwać współpracowników do zorganizowania tej pomocy oraz zawiadomić równocześnie o wypadku kierownika danego wydziału (oddziału).

W myśl art. 7 dekretu z dnia 10. XI. 1954 r. (Dz. U. Nr 52, poz. 260) zakład pracy ma obowiązek niezwłocznego zawiadomienia technicznego inspektora pracy i prokuratora o każdym ciężkim lub śmiertelnym wypadku przy pracy. Najlepiej telefonicznie lub telegraficznie.

Ponadto, przepisy resortowe zobowiązują zakłady pracy do powiadamiania bezpośrednio zwierzchnich władz administracyjnych o każdym wypadku ciężkim, śmiertelnym i zbiorowym.

Jeżeli wypadek został spowodowany w związku z urządzeniami, nad którymi nadzór sprawuje Urząd Dozoru Technicznego, Urząd Górniczy, Urząd Morski lub inne — powiadamia się bezwzględnie również i te urzędy.

Niezależnie od ciężkości wypadku, zakład pracy jest zobowiązany powiadomić prokuratora, jeżeli zachodzi podejrzenie, że wypadek został spowodowany wskutek działalności przestępczej (art. 228 K.P.K. i art. 7 dekretu z dn. 10. XI. 1954 r.).

2. KTO POWINIEN KIEROWAĆ I UCZESTNICZYĆ W DOCHODZENIU POWYPADKOWYM

W myśl przepisów § 7 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r. za całokształt stanu bhp w zakładzie pracy odpowiedzialny jest dyrektor. Na tej podstawie w razie zaistnienia wypadku dyrektor zakładu obowiązany jest natychmiast powołać komisję powypadkową, biorąc pod uwagę przepisy § 1, § 4 p. 4, § 7 i 8 instrukcji do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 16. IX. 1953 r. — w sprawie organizacji i zakresu działania służby bhp, oraz § 6 p. 4 i § 7 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r. — o zapewnieniu postępu w dziedzinie bhp i wymogi ustawy z dn. 4. II. 1950 r. — o społecznej inspekcji pracy.

W praktyce na mocy zarządzeń resortowych ustaliła się następująca zasada postępowania:

a) w wypadkach śmiertelnych i ciężkich

Komisję powypadkową powołuje dyrektor zakładu pracy (patrz załącznik Nr 2).

W skład komisji wchodzi:

Przewodniczący komisji — dyrektor zakładu lub główny inżynier; członkowie komisji z ramienia zakładu — kierownik wydziału (oddziału), na którego terenie działalności zaistniał wypadek (z głosem doradczym), inżynier (technik) bhp, zakładowy społeczny inspektor pracy (oddziałowy, grupowy) lub wybitny fachowiec z personelu inżynieryjno-technicznego, względnie biegły (z głosem doradczym); członkowie komisji spoza zakładu — starszy inspektor bhp, centralnego zarządu, techniczny inspektor pracy.

Należy wyjaśnić, że techniczny inspektor pracy nie może być krepowany decyzjami zakładowej komisji powypadkowej i niezależnie od jej postanowień, ma prawo według swojego uznania

przeprowadzić oddzielne dochodzenie powypadkowe, przesyłając swój wniosek do właściwego prokuratora.

W wypadkach większej wagi (zazwyczaj przy zaistnieniu masowych wypadków śmiertelnych i ciężkich, połączonych z awarią urządzeń technicznych) — właściwy centralny zarząd powołuje komisję w podobnym składzie, jednak pod przewodnictwem dyrektora centralnego zarządu lub jego zastępcy w osobie naczelnego inżyniera, często z udziałem przedstawicieli resortu (głównego inspektora bhp, fachowców-specjalistów itp.). Jednak zamiast komisji na szczeblu centralnego zarządu, zazwyczaj w takich przypadkach minister resortowy powołuje komisję resortową w składzie przez siebie imiennie ustalonym. Ponadto, jak praktykowało się dotąd, Prezes Rady Ministrów — w razie zaistnienia zbiorowych wypadków z pracownikami, połączonych ze zniszczeniem urządzeń — powołuje komisję rządową w składzie przez siebie ustalonym.

b) w wypadkach lekkich i drobnych

Dochodzenie powypadkowe przeprowadzają kierownicy poszczególnych komórek organizacyjnych, z reguły pod przewodnictwem głównego inżyniera zakładu, przy współudziale inżyniera (technika) bhp oraz zakładowego (oddziałowego) społecznego inspektora pracy. W tym składzie powinna pracować komisja zwłaszcza wtedy, gdy wypadek tylko na skutek sprzyjających okoliczności zakończył się u poszkodowanego doznaniem lekkiego urazu, a istniała groźba poważniejszych następstw.

Zaznaczyć przy tym należy, że zarówno starszy inspektor bhp na mocy decyzji właściwego centralnego zarządu oraz techniczny inspektor pracy na mocy cytowanych przepisów dekretu z dn. 10. XI. 1954 r. — mają prawo włączyć się w każdym stadium przeprowadzanego dochodzenia powypadkowego bez względu na ciężkość wypadku oraz rodzaj choroby zawodowej.

3. JAK ZABEZPIECZYĆ DOWODY WINY WYPADKU

Po udzieleniu poszkodowanemu tzw. pierwszej pomocy, nie należy dopuścić do wprowadzenia na miejscu wypadku jakichkolwiek zmian, a zwłaszcza takich, które mogłyby „zaciemnić” wykrycie przyczyn zaistniałego wypadku. Obowiązuje to do czasu zakończenia dochodzenia powypadkowego. Z tych samych względów należy natychmiast ustalić stan techniczny urządzeń, narzędzi, ochron osobistych, warunki atmosferyczne (jeżeli wypadek

wydarzył się na wolnym powietrzu) lub warunki mikroklimatu, jakie istniały w chwili wypadku w zamkniętym pomieszczeniu, stan oświetlenia, rodzaj zanieczyszczeń w powietrzu względnie w urządzeniu, w którym nastąpił wypadek itd. Zwrócić także należy uwagę na szereg innych okoliczności, jakie towarzyszyły wypadkowi, jak np. na to, czy w krytycznym momencie istniał hałas, wstrząsy, drgania urządzenia (które mogły spowodować wypadek), jaki był stan podłogi, schodów itd. Słowem trzeba zwrócić uwagę na to wszystko, co mogło pośrednio lub bezpośrednio przyczynić się do spowodowania wypadku, do zmniejszenia lub zwiększenia jego ciężkości.

Zaznaczyć przy tym należy, że w razie zaistnienia wypadku śmiertelnego (zgon stwierdza lekarz), zwłoki pozostawia się na miejscu wypadku do momentu przybycia prokuratora lub organów MO, do czasu sporządzenia potrzebnych zdjęć fotograficznych, szkiców rysunkowych itp.

W celu ułatwienia dochodzenia powypadkowego należy zabezpieczyć miejsce wypadku przez postawienie wartowników z poleceniem nie dopuszczania nikogo do miejsca wypadku, aż do czasu zakończenia dochodzenia powypadkowego. Można też odizolować miejsce wypadku przez opiecztowanie drzwi, ustawienie strzeżonego ogrodzenia itd.

Należy również zapobiec kontaktowaniu się świadków z podejrzanymi o spowodowanie wypadku. W tym celu wskazane jest, aby świadkowie wypadku zostali niezwłocznie skierowani np. do pokoju rady zakładowej, w którym powinni przebywać pod nadzorem do czasu kolejnego ich przesłuchania. Świadkom nie wolno porozumiewać się między sobą w sprawie wypadku.

Przy zabezpieczaniu dowodów winy pamiętać należy, że nie ma i nie może być takiego wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, które nie powstałyby w wyniku działania jakiejś określonej przyczyny, jakiegoś czynnika materialnego czy organizacyjnego.

Obowiązkiem zabezpieczających dowody winy jest zabezpieczyć je w właściwy sposób przed możliwością zniszczenia ich przez sprawców (winnych) spowodowania wypadku.

Przy zabezpieczeniu dowodów rzeczowych nie wolno pominąć czynników natury organizacyjnej. Są to np. instrukcje na piśmie lub inne dyspozycje, rysunki techniczne, szkice rysunkowe lub wskazówki ustne, które należy „utrwalić“ w protokołarnym przesłuchaniu świadków.

Dla właściwego wyświetlenia źródła i przyczyny wypadku mogą się okazać bardzo pomocne przedmioty codziennego użytku uszkodzonego, jego drobiazgi osobiste, odzież, obuwie itp., które

przed zakończeniem dochodzenia powypadkowego należy zabezpieczyć (pod zamknięciem), łącznie z innymi dowodami winy.

Do akt dowodów winy załącza się także kartę szkolenia zawodowego oraz kartę szkolenia z zakresu bhp (ew. zaświadczenia) dotyczące osoby poszkodowanego, jak również osób podejrzanych o spowodowanie umyślne lub nieumyślne wypadku lub choroby zawodowej. W aktach sprawy, objętej dochodzeniem powypadkowym, nie może brakować książeczki (karty) stanu zdrowia, wyniku ostatnich badań lekarskich, pisemnej opinii przełożonych, dotyczącej poszkodowanego oraz podejrzanych o spowodowanie wypadku lub choroby zawodowej.

Przy zabezpieczaniu dowodów powypadkowych pamiętać należy, że podstawowym warunkiem zastosowania odpowiedzialności karnej jest stwierdzenie faktu przestępstwa, tj. naruszenia obowiązujących przepisów K.K., przepisów bhp lub innych norm prawnych.

Ponadto, jak wiadomo, wykroczenia podlegają orzecznictwu karno-administracyjnemu, tj. np. przy naruszeniu przepisów bhp — kompetencji technicznego inspektora pracy, w górnictwie — orzecznictwu urzędów górniczych itd., co oznacza, że przy zabezpieczaniu powypadkowych dowodów winy należy uwzględnić również udział przedstawicieli tych władz.

Przy zabezpieczeniu dowodów rzeczowych wypadku pamiętać należy o księdze uwag zakładowego (oddziałowego) społecznego inspektora pracy, którego zapiski przy przeprowadzaniu dochodzenia powypadkowego i przy ustalaniu odpowiedzialności za wypadek stanowią dokument dowodowy dla technicznego inspektora pracy oraz dla administracyjnej służby bhp. Z tych względów zapiski mogą okazać się cennym dokumentem dla komisji powypadkowej (mówi o tym instrukcja w sprawie działalności społecznych inspektorów pracy wydana przez CRZZ na podstawie art. 25 ustawy z dn. 4. II. 1950 r.).

4. WIZJA LOKALNA, SZKICE, FOTOGRAFIA MIEJSCA WYPADKU

Najlepszym sposobem zabezpieczenia dowodów winy zaistniałego wypadku jest natychmiastowe sporządzenie szkicu rysunkowego miejsca wypadku z naniesieniem wszystkich szczegółów towarzyszących wypadkowi (patrz załącznik Nr 3).

Od tego powinna rozpoczynać się wizja lokalna komisji powypadkowej. Bardzo cenną pomocą są zdjęcia fotograficzne całości miejsca wypadku oraz tych jego poszczególnych fragmentów i szczegółów, które były przyczyną wypadku, miały wpływ na

ciężkość wypadku, rzutowały w mniejszym lub w większym stopniu na przebieg wypadku lub powstałej choroby zawodowej.

W czasie wizji lokalnej należy w pierwszym momencie objąć wzrokiem całość terenu miejsca wypadku, a następnie przebadać drogą dokładnych pomiarów i obliczeń teren wypadku, poczynając od fazy początkowej poprzez kolejne stadia przebiegu wypadku do jego fazy końcowej. W czasie wizji lokalnej należy przeanalizować między innymi prawidłowość organizacji pracy, stosowane materiały zasadnicze i pomocnicze w procesie technologicznym, ogólny stan techniczny maszyn i urządzeń w miejscu wypadku oraz w całym oddziale. Należy sprawdzić przydatność tych maszyn i urządzeń, narzędzi, ochron osobistych itd., którymi posługiwał się poszkodowany w ostatniej chwili przed wypadkiem oraz tych, które spowodowały wypadek; trzeba ustalić jaki one miały związek z wypadkiem lub chorobą zawodową.

Przy ustalaniu źródła wypadku duże znaczenie może mieć przebieg samej pracy poszkodowanego. Należy zatem sprawdzić, czy była ona zgodna z instrukcją technologiczną i instrukcją bhp, czy była należycie skoordynowana z czynnościami innych pracowników, jaki był rodzaj nadzoru itd.

Do udziału w wizji lokalnej przy wypadkach specjalnych powinien być zapraszany biegły (fachowiec w danej specjalności), lub nawet rzeczoznawca naukowy z instytutu naukowego (najlepiej przysięgły rzeczoznawca sądowy), których opinia może przyczynić się w wysokim stopniu do wyświetlenia istotnych przyczyn zaistniałego wypadku lub choroby zawodowej. Obecność biegłych w czasie wizji lokalnej, ich opinia, może w dużym stopniu ułatwić zadanie komisji powypadkowej.

Reasumując wizja lokalna ma na celu odtworzenie przebiegu wypadku lub choroby zawodowej dla stwierdzenia faktycznych przyczyn zaistniałego wypadku.

III. METODA PROWADZENIA DOCHODZENIA POWYPADKOWEGO

Technika prowadzenia dochodzeń w sprawach wypadków lub chorób zawodowych wymaga od członków komisji powypadkowych dużego doświadczenia i wiedzy z dziedziny ochrony pracy, obiektywizmu i szybkiej orientacji.

Przy prowadzeniu dochodzeń nie wolno ulegać nastrojom i rozpierchowi narzucanemu często przez administrację. Należy także unikać popełniania błędów wskutek niesystematyczności.

Pamiętać przy tym trzeba, że przy przeprowadzaniu dochodzenia powypadkowego komisja natrafia z reguły na duże trudności

w ustaleniu faktycznych przyczyn oraz sprawców wypadku zarówno ze strony świadków, którzy — przez fałszywie pojętą „koleżeńską” w stosunku do podejrzanych — mogą udzielać wykretnych odpowiedzi, jak również ze strony kierownictwa zakładu pracy — które w obawie przed odpowiedzialnością — może starać się ukryć dowody zaistniałego wypadku lub choroby zawodowej. Do zjawisk tych komisja powypadkowa powinna podchodzić zawsze z dużą ostrożnością i obiektywizmem.

1. PRZESŁUCHANIE POSZKODOWANEGO

Dochodzenie powypadkowe zazwyczaj zaczyna się od przesłuchania poszkodowanego, jeżeli jego stan zdrowia na to pozwala. Z tych względów należy uprzednio zasięgnąć opinii lekarza, pod opieką którego poszkodowany znajduje się. Jeżeli stan zdrowia jest ciężki, wówczas należy ograniczyć się do przesłuchania poszkodowanego na okoliczności przebiegu samego wypadku, ustalając inne przyczyny wypadku przy pomocy zeznań świadków, biegłego itd.

W czasie przesłuchiwanego poszkodowanego, komisja powinna jednocześnie zbadać dokumenty stwierdzające kwalifikacje poszkodowanego do wykonywania czynności, przy których uległ wypadkowi, staż pracy, przebieg jego wykształcenia zawodowego oraz w zakresie bhp, a także czy i jaką otrzymał poszkodowany instrukcję do wykonywania czynności, które spowodowały wypadek. Następnie, komisja powinna zainteresować się sprawą organizacji stanowiska roboczego poszkodowanego i roztaczanym nad nim nadzorem, stanem wyposażenia w narzędzia i ochrony osobiste. Zapoznając się z opinią dotychczasowych przełożonych oraz zakładowego społecznego inspektora pracy, służby bhp itp., należy również stwierdzić, czy poszkodowany był pracownikiem zdyscyplinowanym, czy przestrzegał przepisy bhp, czy stosował prawidłowe metody pracy itd.

Bardzo ważnym dokumentem powypadkowym może okazać się często karta zdrowia (książeczka zdrowia), która pozwoli ustalić przebyte badania lekarskie, stan zdrowia, zmiany chorobowe oraz to, czy i jakim wypadkom, chorobom zawodowym uległ dotychczas poszkodowany.

Na podstawie dokumentów i spostrzeżeń, których dostarczyła wizja lokalna, komisja obowiązana jest w toku przesłuchiwanego ustalić ich prawdziwość przez zadawanie poszkodowanemu stosownych pytań. Umożliwi to wyciągnięcie właściwych wniosków i przynajmniej częściowe wyjaśnienie przyczyn wypadku.

Należy dodać, że dla celów zapobiegania podobnym wypadkom,

potrzebna jest komisji dobra znajomość wszystkich danych dotyczących osoby poszkodowanego, jak np. płeć, wiek, zawód, stan rodzinny, rodzaj czynności wykonywanych przez poszkodowanego, zakres wykształcenia zawodowego i bhp, miejsce (nazwa zakładu pracy) i czas wypadku oraz wszystkie okoliczności poprzedzające i towarzyszące wypadkowi lub powstaniu choroby zawodowej, rodzaj doznanego urazu i skutki powypadkowe.

2. PRZESŁUCHANIE ŚWIADKÓW WYPADKU

Do wyświetlenia faktycznych przyczyn wypadku przyczynić się mogą poważnie zeznania naocznych i wiarygodnych świadków. Z tych względów opierając się na przepisach K.P.K. i postępowaniu karno-administracyjnym, świadków należy przesłuchiwać protokolarnie, uprzedzając o odpowiedzialności za fałszywe zeznania. Schemat protokołu powinien uwzględniać następujące dane (patrz załącznik Nr 4):

- 1) datę i miejsce przesłuchania;
- 2) imię i nazwisko świadka (ew. poszkodowanego, podejrzanego);
- 3) wiek;
- 4) zawód (czynności wykonywane w chwili wypadku);
- 5) miejsce zamieszkania;
- 6) stosunek do stron (do poszkodowanego, podejrzanych);
- 7) na jakie okoliczności ma zeznawać (jakiego wypadku);
- 8) formułę uprzedzającą o odpowiedzialności za fałszywe zeznania;

W toku przesłuchania świadek powinien podać:

- 1) opis przebiegu wypadku (wg słów świadka);
- 2) gdzie i co robił w chwili wypadku oraz jak daleko znajdował się od miejsca wypadku;
- 3) określenie pory dnia, roku, warunków klimatycznych (temperatura, pochmurno, deszcz, słońce, wiatr itp.);
- 4) czy znał poszkodowanego, od jak dawna (ew. opinia o poszkodowanym);
- 5) w jaki sposób spostrzegł, dowiedział się o wypadku i co poszkodowany robił przed wypadkiem;
- 6) przyczynę wypadku (wg oceny świadka);
- 7) czy istniały i jakie możliwości zapobiegnięcia wypadkowi;
- 8) kto był świadkiem wypadku;
- 9) inne okoliczności towarzyszące wypadkowi (znane świadkowi).

Ponadto w toku przesłuchania świadka, członkowie komisji powinni zadawać stosowne pytania mogące przyczynić się do uwypuklenia pewnych charakterystycznych momentów, które mogłyby pomóc do wyjaśnienia istotnych przyczyn wypadku, ujawnienia winnych itp.

W szczególności należy ustalić, jak odbywało się szkolenie bhp, lub szkolenie zawodowe; czy poszkodowanego ktokolwiek nadzorował, w jaki sposób, jak często; czy osoba nadzorująca udzielała poszkodowanemu wskazówek i jakich, w jakiej formie; czy poszkodowany nie zwierzał się przed zaistnieniem wypadku ze swoich kłopotów, do kogo, jak często, jakiej natury to były zwierzenia; czy nie skarżył się w dniu wypadku na zły stan zdrowia, samopoczucia, czy nie skarżył się na braki techniczno-organizacyjne na stanowisku pracy; czy nie miał jakichś przeszkód ze strony nieprzyjaznych lub źle ustosunkowanych do niego niektórych współtowarzyszy pracy, pracowników dozoru itd.

Protokół należy zakończyć klauzulą, że świadek zeznał wszystko, co mu było wiadome w danej sprawie. Pod protokołem z prawej strony podpisuje się pełnym imieniem i nazwiskiem zeznający, z lewej strony pod protokołem podpisują się członkowie komisji powypadkowej.

Następnie przesłuchuje się z reguły jako świadków w sprawie wypadku lub choroby zawodowej pracowników dozoru niższego, średniego i wyższego, zwracając uwagę, czy poszlaki wypadku nie obciążają ich jako podejrzanych o spowodowanie umyślnego, nieszczęśliwego wypadku na skutek niedbalstwa, lekceważenia przepisów bhp, braku nadzoru i instruktażu, niedostarczenia właściwych narzędzi, ochron osobistych itd.

Często w czasie przesłuchiwanie świadków wychodzą na jaw fakty, wskazujące na istnienie innych świadków i dowodów w sprawie będącej przedmiotem dochodzenia powypadkowego. W takich przypadkach komisja powinna udać się do tych osób w celu uzyskania pełnego materiału dowodowego, nie zaniedbując niczego co mogłoby przyczynić się do lepszego wyjaśnienia przyczyn wypadku lub choroby zawodowej.

3. BADANIE OSÓB PODEJRZANYCH O SPOWODOWANIE WYPADKU

Należy pamiętać o tym, że w myśl art. 8 K.P.K. wszystkie władze, powołane do udziału w dochodzeniu i ściganiu przestępstw mają obowiązek uwzględnienia zarówno okoliczności przemawiających za oskarżonym, jak i na jego niekorzyść. Komisja powinna zatem z całą bezstronnością i wnikliwością badać podejrzanych

jako ewentualnych winnych lub współwinnych spowodowania wypadków czy też chorób zawodowych.

Jak wiadomo, podejrzanemu przysługuje prawo nie odpowiadania na zadawane mu pytania. W takim przypadku komisja powinna zbierać informacje drogą przesłuchiwania świadków i zasięgnąć opinii rady zakładowej i przełożonych oraz działu personalnego.

Zadanie komisji powypadkowej w stosunku do osób podejrzanych o spowodowanie wypadku polega zwłaszcza na ustaleniu, czy istotnie nastąpiło przekroczenie przepisów bhp.

Ponadto komisja ma obowiązek:

1) ujawnić współwinnych zaistniałego wypadku lub choroby zawodowej;

2) wszechstronnie wyjaśnić okoliczności sprawy wypadku lub choroby zawodowej przez zebranie potrzebnych uzupełniających wiadomości, śladów, dowodów (dot. osób podejrzanych), oraz przez przesłuchanie nowych świadków podanych przez osoby podejrzane;

3) zebrać możliwie wyczerpujące dane dotyczące stosunku podejrzanych do poszkodowanego, oraz innych okoliczności, które mogą podejrzanego obciążać w mniejszym lub większym stopniu itd.

Podejrzanych o spowodowanie wypadku lub choroby zawodowej przesłuchuje się protokolarnie w sposób jak podano na str. 37.

4. OŚWIADCZENIA NA PIŚMIE

Przy prowadzeniu dochodzenia powypadkowego może zdarzyć się, że podejrzanym, tj. współwinnym spowodowania wypadku jest dyrektor zakładu lub główny inżynier. Pracownicy ci mogą odmówić złożenia zeznań.

W takich przypadkach techniczny inspektor pracy lub starszy inspektor bhp centralnego zarządu, działając na podstawie § 6 p. 4 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r. obowiązani są we własnym zakresie opracować stosowne pytania na piśmie, które wręcza się podejrzanym z żądaniem złożenia pisemnego oświadczenia. Oświadczenie to powinno być złożone przez podejrzanego do komisji lub doręczone technicznemu inspektorowi pracy, czy też starszemu inspektorowi bhp centralnego zarządu.

Forma oświadczenia powinna być mniej więcej następująca:

Oświadczenie

Ja, niżej podpisany, zatrud-
(imię i nazwisko)
niony w w sprawie wypadku, jaki miał
miejsce w dniu : w : :
(wymienić nazwę
miejscowości i ewentualnie nazwę zakładu pracy) : : : oświadczam, że:

- 1) następują kolejne odpowiedzi na poszczególne pytania,
- 2) itd.

Oświadczenie u dołu powinno być podpisane pełnym imieniem i nazwiskiem podejrzanego.

Oświadczenia, łącznie z protokołami przesłuchania świadków, załącza się do akt dochodzenia powypadkowego.

5. OPINIA BIEGŁEGO

Zgodnie z przyjętą praktyką oraz stosownie do przepisów K.P.K., w przypadkach wymagających wiadomości specjalnych (np. katastrofa samochodowa, wybuch naczyń pod ciśnieniem, porażenie prądem elektrycznym przy urządzeniach elektroenergetycznych itp.) — do ustalenia przyczyn wypadku wzywa się biegłych.

Na wniosek komisji powypadkowej, dyrektor zakładu pracy może powołać w charakterze biegłego wysoko kwalifikowanego pracownika z zakładu lub spoza zakładu.

Biegły składa ustnie lub na piśmie sprawozdanie ze swoich spostrzeżeń wraz z opinią o zaistniałym wypadku (patrz załącznik Nr 5). Biegli mogą za zgodą dyrekcji zakładu lub komisji powypadkowej przeglądać akta dochodzenia powypadkowego, mogą być obecni przy badaniu świadków i podejrzanym oraz stawiać im pytania, potrzebne do ustalenia opinii.

Jeżeli opinia biegłego jest niejasna lub niekompletna, wówczas komisja powypadkowa lub dyrekcja zakładu może zaprosić większą liczbę biegłych różnych specjalności, w celu uzyskania jak najbardziej wnikliwej opinii w danej sprawie.

Od biegłych należy wymagać, aby ich opinia wyraźnie sprecyzowała przyczyny wypadku, tj. dawała konkretne odpowiedzi, czy i w jakim stopniu zaistniały wypadek obciąża poszczególne osoby nadzoru; jakim wymaganiom powinno odpowiadać urządzenie techniczne, narzędzia itp.; czy istnieją nowsze konstrukcje urządzeń niż te, które spowodowały wypadek; czy te nowsze

urządzenia mogłyby wykluczyć możliwość spowodowania wypadku, gdyby zostały zainstalowane przed wypadkiem lub powstaniem chorób zawodowych wśród załogi itd.

6. KONFRONTACJA

W toku zeznań świadków lub podejrzanych mogą wyjść na jaw sprzeczności w sposobie przedstawienia różnych okoliczności wypadku. W takich przypadkach, komisja powinna powziąć decyzję jednoczesnego przesłuchania świadków i podejrzanych, w celu ustalenia faktycznych przyczyn wypadku oraz winnych jego wywołania.

Jeżeli w czasie konfrontacji świadek, czy podejrzany zmieni swoje poprzednie zeznania, wówczas komisja powinna uzupełnić protokół zeznania danego świadka lub podejrzanego. Zmieniający swoje zeznania powinni to potwierdzić własnoręcznym podpisem na protokole zeznań.

IV. CO POWINIEN ZAWIERAĆ PROTOKÓŁ POWYPADKOWY

Po zakończeniu dochodzenia powypadkowego komisja przystępuje do sporządzenia protokołu. Protokół ten powinien odzwierciedlać całokształt wyników dochodzenia powypadkowego ze stwierdzeniem, jakie były przyczyny wypadku oraz kto ponosi odpowiedzialność za jego spowodowanie. W protokole komisja stawia wnioski w sprawie ukarania winnych oraz wnioski wskazujące konieczność zastosowania środków zapobiegawczych, mających na celu wyeliminowanie możliwości zaistnienia podobnych wypadków w przyszłości. Ponadto komisja zgłasza w protokole postulaty co do terminów realizacji zarządzeń powypadkowych z wymienieniem osób odpowiedzialnych za ich wykonanie.

Wzór takiego protokołu przedstawia załącznik Nr 6.

1. DANE O STANIE FAKTYCZNYM

Opis stanu faktycznego w protokole powinien uwzględnić następujące dane:

- a) datę i miejsce sporządzenia protokołu powypadkowego, imię i nazwisko poszkodowanego, datę oraz miejsce wypadku;
- b) skład osobowy komisji (jak podano na str. 9);
- c) dane o poszkodowanym: imię, nazwisko, wiek, zawód, wykształcenie zawodowe i bhp, czas pracy w zakładzie, (w szczególności na danym stanowisku, na którym uległ wypadkowi);

d) datę i miejsce wypadku, z wymienieniem możliwie dokładnej godziny oraz z zaznaczeniem na jakiej zmianie (jeżeli wypadek wydarzył się na terenie zakładu);

e) wyszczególnienie kogo i w jakim charakterze przesłuchano z adnotacją, że protokoły przesłuchania, oświadczenia i opinie zostały załączone do protokołu z dochodzenia powypadkowego;

f) kto sprawował nadzór nad pracą poszkodowanego (dozór niższy, średni, ewentualnie wyższy);

g) czy podobne wypadki miały już miejsce w zakładzie pracy i kiedy, jakie skutki spowodowały; czy w związku z tym wydano jakieś zarządzenia i czy zostały one wykonane.

2. OPIS WYPADKU

Na podstawie zeznań świadków, oświadczeń, opinii i wizji lokalnej, komisja powinna odtworzyć zwięzły opis wypadku z wymienieniem daty, godziny, miejsca wypadku, nazwiska poszkodowanego, stanowiska względnie czynności, przy wykonywaniu których uległ wypadkowi poszkodowany. Dalej w opisie należy podać wszystkie okoliczności, które towarzyszyły wypadkowi, sam przebieg wypadku oraz skutki wypadku.

3. ANALIZA WYPADKU

Na podstawie materiałów dowodowych komisja powinna przeanalizować stan techniczny urządzeń, przy których nastąpił wypadek lub choroba zawodowa, stan urządzeń ochronnych i zabezpieczających, ogólny stan pomieszczenia oraz stwierdzić (na tle ogólnego stanu bhp w zakładzie pracy), czy urządzenia te były właściwe, lub niewłaściwe i dlaczego spowodowały wypadek.

Krótko mówiąc, w analizie danego wypadku należy starać się opisać dokładnie zasady codziennie wykonywanych czynności na tym stanowisku pracy, na którym zdarzył się wypadek. Jednocześnie, na tle drobiazgowego opisu, komisja musi dociec, w jakich stadiach pracy tkwiły zagrożenia, a zwłaszcza — drobiazgowo przeanalizować etap końcowy czynności, który spowodował wypadek, podając jak najdokładniej wszystkie kolejne momenty towarzyszące powstaniu wypadku.

4. PRZYCZYNY WYPADKU

Po dokładnej analizie wypadku, komisja powinna przystąpić do ustalenia przyczyn wypadku. Według obowiązującej instrukcji

GUS Nr 28 wyodrębnić należy dwanaście grup przyczyn bezpośrednich, a mianowicie:

1. Mechanizmy (łącznie z urządzeniami mechanicznymi do transportu).
2. Pojazdy (z wyłączeniem urządzeń mechanicznych do transportu).
3. Materiały niebezpieczne, tj. łatwopalne, wybuchowe, pary i gazy pod ciśnieniem, promieniowania.
4. Materiały szkodliwe (trujące, parzące, żrące).
5. Prąd elektryczny.
6. Upadek osób.
7. Nastąpienie na przedmioty i uderzenie o przedmioty.
8. Upadek przedmiotów.
9. Manipulowanie przedmiotami (ręczne).
10. Narzędzia ręczne.
11. Zwierzęta.
12. Inne.

Dla skuteczniejszego zwalczania wypadków te zasadnicze grupy przyczyn wypadków należy rozbić na charakterystyczne podgrupy.

Bezpośrednia przyczyna wypadku pociąga za sobą zazwyczaj cały łańcuch przyczyn pośrednich, które wg. podziału statystycznego GUS są następujące:

1. Zły stan urządzeń techniczno-produkcyjnych.
2. Brak osłon i urządzeń zabezpieczających.
3. Wadliwość osłon i urządzeń zabezpieczających.
4. Brak lub zły stan ochron osobistych.
5. Wadliwe urządzenie i utrzymanie stanowisk oraz przejść.
6. Brak przeszkolenia zawodowego i bhp.
7. Wadliwe metody pracy.
8. Brak nadzoru.
9. Inne.

Podobnie jak w bezpośrednich, tak i w pośrednich grupach przyczyn wypadków można wyłonić cały szereg podgrup specyficznych dla danego zakładu pracy, którymi posługując się można o wiele skuteczniej zapobiegać wypadkom.

Ten „klasyczny“ podział przyczyn wypadków nie zawsze w praktyce daje się przestrzegać. Zdarza się bowiem, że to co uważamy w teorii za przyczynę pośrednią, będziemy zmuszeni uznać za przyczynę bezpośrednią i odwrotnie.

Ustalając przyczyny wypadków, komisja powinna szczególną uwagę zwrócić na przyczyny pośrednie, które zazwyczaj występują łącznie, tworząc cały łańcuch przyczyn umożliwiających dość łatwo ustalić winnych spowodowania wypadku oraz zastosować właściwe środki zapobiegawcze.

W miarę identyfikowania właściwych pośrednich przyczyn wypadków wysuwać się mogą na czoło przyczyny natury organizacyjnej, które w istocie są przyczynami najczęściej występującymi.

W kartach wypadku zakłady pracy często podają jako przyczynę „nieostrożność“. Ma to miejsce dlatego, że kierownictwo zakładu pracy pragnie zrzucić z siebie odpowiedzialność i obarczyć nią poszkodowanego. Należy wyraźnie podkreślić, że takiej przyczyny ani przepisy bhp, ani instrukcja GUS nie przewiduje, i rzeczą komisji jest ustalić faktyczne przyczyny wypadku lub choroby zawodowej. Należy przy tym wyjaśnić, że takie stwierdzenia, jak „brak uwagi“, „nieostrożność“ itp. są zawsze wynikiem innych ukrytych przyczyn natury technicznej lub organizacyjnej. Np. rzekoma przyczyna „brak uwagi“, „zaśnięcie kierowcy“ jest zazwyczaj wynikiem nadmiernego zmęczenia spowodowanego pracą w godzinach nadliczbowych. W wielu wypadkach samochodowych, spowodowanych rzekomo wskutek „zaśnięcia przy kierownicy“ okazuje się, że tenże kierowca krytycznego dnia, wbrew obowiązującym przepisom był zatrudniony 16—18 godzin na dobę bez przerwy. Wypadek ten zaliczyć należy do wypadków spowodowanych przez „wadliwe metody pracy“, które wynikają ze złej organizacji pracy kierowców pojazdów mechanicznych, zezwalającej na zatrudnienie kierowców w godzinach nadliczbowych.

Tzw. czynnik ludzki może stać się przyczyną wielu wypadków, zwłaszcza gdy chodzi o nowozatrudnionych i młodocianych pracowników niedostatecznie przeszkolonych. Ich nieskoordynowane ruchy, zbyt ni pośpiech w początkowych stadiach pracy może stać się przyczyną wypadku. Jednak stwierdzić trzeba, że wypadek taki powstanie głównie wskutek stosowania wadliwych metod pracy, wynikających z reguły z wadliwej organizacji pracy w zakładzie. Zakład bowiem jest obowiązany tak przeszkolić pracownika na stanowisku pracy, aby ten przyswoił sobie właściwe, bezpieczne metody pracy.

Słuszne jest w tym stanie rzeczy twierdzenie inż. A. Mazurkiewicza („Zapobiegawcza statystyka wypadków w zakładzie pracy“ — patrz miesięczniki: „Bezpieczeństwo i higiena pracy“ Nr 7—8 z 1952), że ogromna większość wypadków wynika z winy organizatora pracy i, że wypadkowość stanowi jedną z cech charakteryzujących jednostkę organizacyjną pracy, tj. zakład pracy i jego poszczególne zespoły.

Przy dociekaniu przyczyn wypadków pamiętać należy również o tym, że choćby urządzenia techniczne były w jak najlepszym stanie, to jednak zagrożenia mogą powstać wskutek niewłaściwego stosunku do tych urządzeń. Na przykład niedbalstwo lub brak

„kultury pracy“ może spowodować wadliwe działanie tych urządzeń i przyczynić się do zaistnienia wypadku lub choroby zawodowej.

Poza tym istnieją jeszcze przyczyny wypadków natury organizacyjnej wynikające np. z nieustalonych kompetencji poszczególnych pracowników (wyższego i średniego dozoru), z istnienia zbyt wielu nieskoordynowanych ośrodków dyspozycyjnych, niewłaściwego doboru pracowników itp., a głównie, co jest najczęstszą przyczyną — z braku umiejętności przewidywania zagrożeń w różnych stadiach procesu technologicznego, gdy ten ma przebieg chwilami nieprawidłowy. Komisja powinna więc drobiazgowo zanalizować urządzenia techniczne, czynności pracowników i organizację pracy i dążyć do wykrycia istotnych przyczyn wypadku lub choroby zawodowej. Nie jest to zadanie łatwe choćby z tego względu, że wzmiankowane trzy zasadnicze czynniki mogą praktycznie stanowić jedną całość. Toteż komisja powypadkowa, w zależności od rodzaju wypadku lub choroby zawodowej, powinna dążyć do ustalenia przyczyn poprzez:

1. Wykrycie zagrożeń o charakterze mechanicznym, chemicznym, fizycznym (np. promieniowanie), biologicznym (np. choroby zakaźne), geofizycznym (ruchy tektoniczne) itd.;

2. Wykrycie warunków i okoliczności, które zmusiły poszkodowanego do stosowania wadliwej pozycji, nadmiernych wysiłków, wykonywania zbędnych ruchów (np. dotyk bezpośrednio ręką grzejących się łożysk uruchomionego silnika z braku odpowiednich termometrów); wadliwe oświetlenie, zanieczyszczone powietrze itp.;

3. Określenie posiadanego stopnia kwalifikacji zawodowych poszkodowanego, niezbędnych do wykonywania czynności na danym stanowisku pracy, przy którym uległ wypadkowi lub zapadł na chorobę zawodową. Pod pojęciem kwalifikacji rozumieć należy nie tylko wykształcenie zawodowe i wykształcenie specjalne, lecz również kondycję fizyczną i stan zdrowia konieczny do wykonywania określonego zawodu;

4. Ustalenie jakości i ilości urządzeń, narzędzi, ochron osobistych oraz innych czynników, których brak — był przyczyną spowodowania wypadku;

5. Wykrycie wad w organizacji pracy, jak np. brak instrukcji lub wadliwa, zbyt lakoniczna instrukcja, brak instruktażu wstępnego z zakresu bhp i na stanowisku roboczym, brak instruktażu okresowego (kontrolnego), niewłaściwie dla poszkodowanego ustalone normy pracy, praca w godzinach nadliczbowych, niezrozumiałe dla poszkodowanego przepisy bhp, nieskoordynowana z bra-

ku nadzoru pracą poszkodowanego z innymi pracownikami zespołu itd.

W celu otrzymania pełniejszego obrazu przyczyn wypadku lub choroby zawodowej, należy sięgnąć do zbadania warunków domowych poszkodowanego i stosunków koleżeńskich. Daje to w praktyce często możliwość wyjaśnienia niezrozumiałych przyczyn wypadku. Z pomocą komisji w ustaleniu tych źródeł wypadku powinna przyjść rada zakładowa, której poszkodowany lub członkowie jego rodziny chętniej udzielą potrzebnych wyjaśnień.

I jeszcze jedna sprawa. W toku przeprowadzonego dochodzenia powypadkowego nieraz daje się stwierdzić, że przyczyną wypadku było spożycie napojów alkoholowych przez poszkodowanego i jego współtowarzyszy pracy. Skutki alkoholizmu są wszystkim znane. Interesujących się tym problemem zachęcam do przeczytania broszury L. Gana pt. „Alkoholizm a bhp“. Na podkreślenie zasługują relacje (zresztą zgodne z innymi publikacjami z tego zakresu), według których nadużywanie alkoholu w stosunkowo niedługim czasie wyklucza możliwość wykonywania robót precyzyjnych, powoduje wady wzroku i słuchu oraz najgroźniejsze zjawisko dla alkoholika — drżenie rąk. Ta ostatnia dolegliwość uniemożliwia mu właściwą kontrolę nad działaniem maszyny, zaś spóźniona reakcja ruchów powoduje powstawanie błędów i niszczenie surowca, awarie, wypadki. Tak więc komisja powypadkowa nie może pominąć i tych spraw, bowiem dopiero znajomość wszystkich okoliczności zaistniałego wypadku ułatwia ustalenie faktycznych jego przyczyn.

Należy podkreślić, że przy ustalaniu przyczyn wypadku może się okazać, że obciążają one kierownictwo zakładu. Zdarza się, że w takich przypadkach, dyrekcja zakładu będzie usiłowała ukryć faktyczne przyczyny wypadku. Z tych względów, dla wykluczenia podobnych zjawisk rada zakładowa powinna dążyć do rozszerzenia składu komisji lub żądać powołania komisji na szczeblu centralnego zarządu danego przemysłu lub nawet ministerstwa.

5. WNIOSEK W SPRAWIE ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA WYPADEK

Komisja powypadkowa ma obowiązek wystąpić z konkretnymi wnioskami w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności i zastosowania sankcji karnych wobec winnych spowodowania wypadku lub choroby zawodowej. Wnioski swoje komisja ujmuje w protokole z dochodzenia powypadkowego.

W związku z tym, każdy kto styka się z dochodzeniem powypadkowym, a w szczególności ten, kto bierze w nim czynny udział lub je organizuje, powinien być dobrze zorientowany co

do różnego rodzaju odpowiedzialności za wypadki, jaka grozi wszystkim tym, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do wypadku, lub są winni zdarzenia się wypadku. Tu trzeba podkreślić dwie właściwości tej sprawy:

Pierwszą z nich jest to, iż winę za zdarzenie się wypadku ponosić mogą rozmaite osoby z otoczenia ofiary wypadku, niezależnie od rodzaju pełnionych przez nie funkcji. A więc winę może ponosić zarówno dyrektor zakładu pracy, inżynier oddziałowy, majster, jak i towarzysz pracy poszkodowanego — każdy w swoim zakresie. Rzeczą dochodzenia powypadkowego jest m. in. dokładne wykrycie, jeśli to jest możliwe, kto i w jakim zakresie ponosi winę za dany wypadek, przy czym nie należy się tu sugerować funkcjami, jakie dana osoba pełni. W ten sposób uniknie się dwóch niewłaściwych tendencji: jednej — przypisującej całą winę kierownikowi zakładu, niezależnie od jego istotnej winy i drugiej, przeciwnej — niestety często spotykanej — przypisywania winy samej ofierze wypadku, np. robotnikowi. Prawidłowe dochodzenie powinno wykryć, czy istnieją winni i jeśli tak, to kto jest winien i w jakim stopniu.

Drugą właściwością tej sprawy jest różnorodność (rzecz można wielopłaszczyznowość) odpowiedzialności winnego spowodowania wypadku. Jedna i ta sama osoba może być pociągana do odpowiedzialności na zasadzie różnych podstaw prawnych i grozić jej mogą różne kary czy pretensje.

Te rodzaje odpowiedzialności — poza odpowiedzialnością abstrakcyjną — moralną czy społeczną, są w rozumieniu prawnym następujące:

- 1) odpowiedzialność karna ogólna na podstawie kodeksu karnego,
- 2) odpowiedzialność karno-administracyjna na podstawie pewnych przepisów administracyjnych (np. przepisów bhp),
- 3) odpowiedzialność służbowa na mocy przepisów służbowych, dotyczących funkcji pełnionych przez winnego,
- 4) odpowiedzialność cywilna na podstawie prawa cywilnego.

1. Odpowiedzialność karna ogólna. Uregulowana jest ona w przepisach kodeksu karnego. Jeśli chodzi o wypadki śmiertelne, ciężkie lub nawet lżejsze, to tutaj mają zastosowanie te artykuły kodeksu karnego, które mówią o spowodowaniu śmierci lub różnych stopni uszkodzenia ciała człowieka. Odpowiednio do tego i do skutków, jakie czyn karalny pociągnął za sobą, kodeks karny przewiduje różne stopnie surowości kary.

W praktyce dochodzeń będzie się miało raczej do czynienia z nieumyślnym spowodowaniem wypadku, np. przez lekkomyślność lub niedbalstwo.

Wszelki czyn karalny określony jest przez prawo jako polegający bądź na działaniu, bądź na zaniechaniu pewnego działania. Jeśli chodzi o wypadki — to winnym takiego działania będzie np. ten, kto jako zwierzchnik lekkomyślnie nakazał robotnikowi wykonywanie pewnej czynności niebezpiecznej w niebezpiecznych warunkach, w wyniku czego nastąpił wypadek. Winnym zaś zaniechania będzie np. ten, który nie zastosował przy danej czynności odpowiednich środków ochronnych, narażając pracowników na wypadek, który nastąpił.

Artykuły: 230, 235, 236 i 237 kodeksu karnego dokładnie określają wymiar kary za te nieumyślne przestępstwa.

Tak więc art. 230 § 1 przewiduje za nieumyślne spowodowanie śmierci człowieka karę do 5 lat więzienia.

Art. 235 § 2 przewiduje za nieumyślne spowodowanie pozbawienia człowieka organów zmysłów (np. wzroku), trwałego kalectwa, choroby zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej lub trwałej niezdolności do pracy — więzienie do lat 3.

Art. 236 § 2 przewiduje za nieumyślne spowodowanie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, zagrażającego życiu lub zagrażającego tylko chwilowo i naruszającego czynności ciała na przeciąg 20 dni — więzienie lub areszt do 1 roku.

Wreszcie art. 237 § 2 przewiduje za inne uszkodzenia ciała, lub rozstrój zdrowia mniejszego stopnia, areszt do 6 miesięcy lub grzywny pieniężne.

Tu zaznaczyć należy, że ponadto istnieją jeszcze inne przepisy kodeksu karnego, dotyczące odpowiedzialności urzędnika (a za urzędnika uważa się też pracownika każdego zakładu uspołecznionego) za spowodowanie przez niespełnienie swego obowiązku szkód publicznych lub prywatnych. Art. 286 K.K. przewiduje karę do 6 miesięcy więzienia, zaś art. 42 tzw. małego kodeksu karnego, za złośliwe i uporczywe uchylanie się kierownika od obowiązku dbałości o dobro pracowników, a przez to narażanie ich na szkodę, przewiduje więzienie lub areszt do lat 5.

2. **Odpowiedzialność karno - administracyjna.** Do odpowiedzialności tej można pociągnąć każdego pracownika w odpowiednim zakresie, jeśli przekroczył on obowiązujące przepisy administracyjne, w tej liczbie przepisy bhp. Dotyczyć to może np. kierownika zakładu pracy, który spowodował wypadek, gdyż nie zapewnił swym pracownikom środków ochronnych wymaganych przez przepisy. To samo odnosić się może np. do robotnika, który przekraczając przepisy bhp spowodował wypadek itd.

Organem orzekającym jest tu techniczna inspekcja pracy, a karami są grzywny w wymiarze od 50 do 1000 zł.

3. **Odpowiedzialność służbowa.** Odpowiedzialność

ta związana jest ściśle z pewnymi funkcjami pełnionymi w zakładzie pracy. Dotyczy więc to np. personelu kierowniczego, pracowników służby bhp itd. Jeśli dana osoba przez niewypełnienie swych obowiązków służbowych przyczyniła się do wypadku, może być pociągnięta do odpowiedzialności właśnie z tego tytułu.

Ta sprawa nie została jeszcze unormowana jednolicie pod względem prawnym. Przykładowo możemy tu przytoczyć np. przepisy uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1 sierpnia 1953 r., które przewidują jako karę za takie przestępstwo służbowe — wstrzymanie winnemu premii na przeciąg 3 miesięcy.

Jeśli np. kierownik warsztatu spowodował przez swe niedbalstwo wypadek, aczkolwiek był obowiązany do troszczenia się o pewne środki ochronne lub dobry stan instalacji z tytułu swych funkcji służbowych, to poza odpowiedzialnością omówioną wyżej w punktach 1 i 2, może być on pociągnięty jeszcze do odpowiedzialności służbowej. Odpowiedzialność służbowa grozi również za naruszenie przepisów regulaminu pracy.

4. Odpowiedzialność cywilna. Kiedy nie było jeszcze ubezpieczeń społecznych od wypadków, ofiara wypadku lub jej rodzina mogły wytoczyć właścicielowi fabryki proces o odszkodowanie, którego wysokość ustalał sąd. Za podstawę służył tu kodeks cywilny.

Obecnie sprawa ta przedstawia się inaczej. Ofiara wypadku (nawet gdy ustali się, że ona sama jest temu winna) lub jej rodzina, w każdym przypadku otrzymuje z tytułu ubezpieczeń społecznych rentę wypadkową w określonej wysokości.

Nie wyklucza to poza tym roszczeń, jakie może zgłosić ofiara wypadku lub jej rodzina pod adresem tego zakładu pracy, w którym ofiara wypadku pracowała i w którym została poszkodowana.

Te roszczenia cywilne mają charakter odszkodowania dodatkowego, przyznawanego oprócz renty, w tym przypadku, gdy renta nie wynagradza dostatecznie poniesionych strat.

Jeśli np. ofiara poniosła wskutek wypadku szkodę, która według przepisów prawa cywilnego zostanie określona na 10 tysięcy zł, a świadczenia otrzymane z ubezpieczenia społecznego (np. w postaci renty) przedstawiają tylko wartość 7 tysięcy zł, to z zakładu pracy może ona dochodzić dalszego odszkodowania do wysokości 3000 zł, bądź w drodze polubownego załatwienia tej sprawy, bądź też przez wystąpienie do sądu.

Zakład pracy ponosi w tym przypadku odpowiedzialność materialną, lecz jedynie wówczas, gdy dochodzenie powypadkowe ustali, że winę za wypadek ponosi zakład. Natomiast do roszczeń cywilnych ofiara wypadku lub jej rodzina nie mają prawa, gdy dochodzenie powypadkowe wykaże, iż winę ponosi sam poszko-

dowany pracownik. Oczywiście w tym ostatnim przypadku nie pozbawia to poszkodowanego lub jego rodziny prawa do renty wypadkowej.

Z tego wynika, że sprawa odpowiedzialności przy dochodzeniu powypadkowym nie jest łatwa. W celu pogłębienia tego zagadnienia warto zapoznać się z książką mgr Albina Mirończuka pt. „Poradnik prawny dla technicznych i społecznych inspektorów pracy” — Wydawnictwo Związkowe, 1956 r. (str. 62—101).

6. WNIOSKI TECHNICZNO - ORGANIZACYJNE (ZAPOBIEGAWCZE)

Stosując się do ogólnych wytycznych, zawartych w § 1 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r., które brzmią: „każdy zakład pracy jest obowiązany zapewnić wszystkim zatrudnionym pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy wykluczające zagrożenie ich życiu lub zdrowiu” — obowiązkiem komisji jest zgłosić skuteczne środki zapobiegawcze, w celu wyeliminowania na przyszłość możliwości zaistnienia podobnych wypadków lub choroby zawodowej.

Opierając się na przyczynach wypadku ustalonych w sposób podany na stronie 20, komisja powypadkowa powinna zgłosić wnioski zmierzające do usunięcia wszystkich zagrożeń, które spowodowały lub mogą spowodować wypadek (chorobę zawodową) na danym stanowisku pracy.

Jak wiadomo, każde zagrożenie w zależności od tego, w jakich warunkach powstało, może być usunięte przy pomocy metod technicznych lub organizacyjnych lub obu tych metod równocześnie.

Nie ma wprawdzie recepty uniwersalnej na zapobieganie wszystkim wypadkom lub chorobom zawodowym. Są jednak pewne zasady ogólne, które pozwalają komisji powypadkowej dość skutecznie prowadzić walkę z wypadkami, przez stosowanie odpowiednich środków zapobiegawczych.

Pierwsza zasada nakłada na komisję obowiązek likwidowania zagrożeń w miejscu będącym źródłem ich powstawania. Chodzi o to, aby w przypadku konieczności np. stosowania osłon dodatkowych przy wirującym detalu obrabiarki — część wirującą osłonić jak najbliżej miejsc zagrożenia, aby osłona nie stała się nowym źródłem zagrożenia.

Druga zasada zmierza do instalowania takich np. ochron, zabezpieczeń itp., których działanie jest niezależne od woli, uwagi lub nieuwagi ludzkiej. Np. jeżeli obsługa zapomni o założeniu osłony na pas pędny obrabiarki po jej naprawie — obrabiarka przy załączeniu jej do ruchu nie powinna pracować.

Reasumując można powiedzieć, że komisja wysuwając wnioski

zapobiegawcze musi uwzględnić całokształt zagadnień technicznych oraz czynniki organizacji pracy, aby na danym stanowisku roboczym stworzyć właściwe, bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Tak sporządzony i podpisany protokół wraz z protokołami przesłuchania świadków, komisja powypadkowa przesyła dyrektorowi zakładu pracy, który przed wydaniem decyzji (zarządzeń powypadkowych) przesyła je z kolei do zakładowej komisji ochrony pracy w celu zaopiniowania.

7. KARTA WYPADKU PRZY PRACY

Po zakończeniu dochodzenia powypadkowego i sporządzeniu protokołu przez komisję powypadkową, zakład pracy obowiązany jest wypełnić w myśl zarządzenia GUS kartę wypadku w 4 lub 5 egzemplarzach wg obowiązującego wzoru (patrz załącznik Nr 7). Kartę wypadku wypełnia zazwyczaj inżynier (technik) bhp w obecności zakładowego społecznego inspektora pracy, starając się o dokładne podanie danych do rubryk 4, 5, 20.

Rubryka 20 powinna zawierać te same środki zapobiegawcze, które podała komisja powypadkowa w swoim protokole, podając jednocześnie terminy wykonania zarządzeń oraz osoby odpowiedzialne za ich wykonanie.

Do kart wypadkowych, przesyłanych najpóźniej w ciągu 5 dni do centralnych zarządów, załączyć należy po 2 egzemplarze (w tym ew. 1 egzemplarz dla resortu) odpisów protokołów powypadkowych, protokołów przesłuchania świadków i winnych spowodowania wypadku.

Do zarządu głównego związku zawodowego (właściwego dla danej branży przemysłowej) wysyła się po 1 egz. wymienionych protokołów przy karcie wypadku.

Jeden egzemplarz kompletu protokołów należy załączyć do karty danego wypadku, która powinna znajdować się w aktach zakładowej komórki bhp. Materiały te powinny być dostępne dla wszelkich władz, zakładowej komisji ochrony pracy i zakładowego społecznego inspektora pracy.

V. UDZIAŁ KOMISJI OCHRONY PRACY W DOCHODZENIU POWYPADKOWYM

Na zasadzie p. 4 lit. f instrukcji w sprawie działalności komisji ochrony pracy przy radach zakładowych i miejscowych (wydanej zgodnie z brzmieniem art. 22 ustawy z dn. 4. II. 1950 r. o spo-

leczej inspekcji pracy) — zakładowa komisja ochrony pracy jest uprawniona do analizowania przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz ustalania środków zapobiegawczych. Swoje uchwały komisja ochrony pracy może realizować poprzez zakładowego społecznego inspektora pracy, który je wpisuje do księgi uwag, bądź wydaje w formie zaleceń, na piśmie (wymagają one uprzedniego uzgodnienia z radą zakładową).

Wskutek tego, że zakładowy społeczny inspektor pracy bierze bezpośredni udział w pracach komisji powypadkowej — komisja ochrony pracy ogranicza się do opiniowania nadesłanych akt powypadkowych. Dotyczy to głównie wysokości premii, której ma być pozbawiony winny spowodowania wypadku lub choroby zawodowej. Komisja ochrony pracy, podejmuje odpowiednią uchwałę i przekazuje do realizacji swemu przewodniczącemu.

Zaznaczyć jednak należy, że w myśl cytowanych przepisów § 24 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu, o pozbawieniu premii pracowników zakładu pracy — decyduje dyrektor tego zakładu, zaś o pozbawieniu premii dyrektora zakładu — decyduje dyrektor centralnego zarządu (jednostki nadrzędnej).

VI. REALIZACJA WNIOSKÓW KOMISJI POWYPADKOWEJ

Po otrzymaniu akt komisji powypadkowej oraz wniosku komisji ochrony pracy, dyrektor zakładu pracy wydaje decyzję w formie zarządzenia powypadkowego.

W zarządzeniu tym skierowanym do ogółu załogi zakładu pracy, dyrektor naświetla we wstępie tło wypadku lub choroby zawodowej, nawiązuje do dotychczas wydanych zarządzeń powypadkowych, stwierdza, jaki był dotąd stosunek do jego zarządzeń, czy były, względnie nie były wykonywane z całą konsekwencją, co wreszcie doprowadziło do zaistnienia nowego wypadku bądź choroby zawodowej i wzywa wszystkich do podjęcia zdecydowanej walki z wypadkowością. Następnie podaje w zarządzeniu, co następuje:

- 1) opis wypadku (jak na str. 20),
- 2) analizę wypadku (jak na str. 20),
3. omówienie przyczyn wypadku (jak na str. 20),
- 4) winnych zaistniałego wypadku i stosownie do tego — wydaje swoją decyzję w przedmiocie ich ukarania w ramach odpowiedzialności służbowej na mocy przepisów § 24 uchwały Prezydium Rządu Nr 592 z dn. 1. VIII. 1953 r. lub innych (jak podano na str. 24).

W sprawach wypadków spowodowanych przez naruszenie prze-

pisów karno-administracyjnych lub spowodowanych przez przestępstwo dyrektor zakładu przesyła akta dochodzenia powypadkowego do odpowiednich władz (patrz str. 8).

Dla celów zapobiegawczych, w zakończeniu tego zarządzenia dyrektor zakładu zobowiązuje załogę do stosowania się do uprzednio wydanych zarządzeń lub przy tej okazji wydaje nowe zarządzenie.

W zarządzeniu powypadkowym dyrektor zakładu ustala osoby odpowiedzialne za pełną realizację swoich zarządzeń oraz ustala terminy ich wykonania. Zakład pracy obowiązany jest akta dochodzenia powypadkowego (w odpisach), wraz z odpisem zarządzeń powypadkowych i zastosowanych rygorów wobec winnych spowodowania wypadku, przesłać do wiadomości centralnego zarządu (jednostki nadrzędnej), zarządu głównego związku zawodowego i technicznego inspektora pracy.

W przypadku stwierdzenia wadliwego postępowania komisji powypadkowej, wyrażającego się np. naruszeniem przepisów, niedokładnością, niepociągnięciem osób winnych wypadku do właściwej odpowiedzialności służbowej, centralny zarząd może uchylić zarządzenie dyrektora zakładu i spowodować przeprowadzenie ponownego dochodzenia powypadkowego. Powtórne przeprowadzenie dochodzenia może również nastąpić z inicjatywy lub na wniosek instancji związkowych.

Ponowne rozpoznanie sprawy wypadku lub choroby zawodowej w zakładzie pracy powinno nastąpić w składzie komisji powypadkowej rozszerzonej o większy udział czynnika społecznego (np. aktywny komisji ochrony pracy, sądu koleżeńskiegogo itp.). W komisji takiej powinien uczestniczyć również przedstawiciel centralnego zarządu lub nawet resortu.

W praktyce jednak, ponowne rozpoznanie sprawy podejmuje się najczęściej na szczeblu centralnego zarządu w składzie następującym:

Przewodniczący z ramienia CZ — Naczelny Inżynier,

Członkowie: przedstawiciel resortu (gł. inspektor bhp), techniczny inspektor pracy, st. inspektor bhp centralnego zarządu, wysoko kwalifikowany specjalista w danej dziedzinie, gł. inżynier, inżynier (technik) bhp i zakładowy społeczny inspektor pracy, u którego zdarzył się wypadek.

Komisję powypadkową może powołać również resort z własnej inicjatywy w składzie ściśle ustalonym przez ministra. W obu ostatnich komisjach, zwłaszcza gdy chodzi o wypadek spowodowany przez przestępstwo, przewodniczący powinien zaprosić do pracy w komisji przedstawiciela prokuratury.

Dyrektor zakładu pracy w każdym przypadku obowiązany jest

dopilnować wykonania zarządzeń powypadkowych. Nad realizacją zarządzeń powypadkowych oraz nad wyciągnięciem konsekwencji w stosunku do winnych zaistniałego wypadku, obowiązany jest czuwać również zakładowy społeczny inspektor pracy. Zarówno kierownictwo zakładu pracy, jak i zakładowy społeczny inspektor pracy są ponadto obowiązani poinformować całą załogę o wyniku przeprowadzonych dochodzeń i treści wydanych zarządzeń powypadkowych i wezwać ją do czynnego współdziałania w zakresie skutecznej walki z wypadkami przy pracy.

Załącznik Nr 1

**WYKAZ CHOROÓB ZAWODOWYCH
UPRAWNIAJĄCYCH DO UBIEGANIA SIĘ O RENTĘ W RAZIE
INWALIDZTWA LUB ŚMIERCI Z POWODU CHOROBY ZAWODOWEJ**

**Załącznik
do rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 14 maja 1955 r.
w sprawie wykazu chorób zawodowych
(Dz. U. Nr 27, poz. 122)**

L.p.	Choroba zawodowa	Zakłady pracy (stanowiska pracy), w których zatrudnienie naraża na chorobę zawodową
1	Zatrucia wywołane ołowiem i jego związkami lub stopami	Zakłady pracy, w których zatrudnieni są narażeni na działanie substancji trujących wymienionych pod l.p. 1—8 (dotyczy chorób wymienionych pod l.p. 1—8).
2	Zatrucia wywołane fosforem i jego związkami	
3	Zatrucia wywołane rtęcią i jej związkami	
4	Zatrucia wywołane arsenem i jego związkami	
5	Zatrucia wywołane dwusiarczkiem węgla	
6	Zatrucia wywołane benzenem, jego homologami i ich pochodnymi	
7	Zatrucia wywołane chloropochodnymi węglowodanów szeregu tłuszczowego	
8	Inne zatrucia truciznami przemysłowymi	

L.p.	Choroba zawodowa	Zakłady pracy (stanowiska pracy), w których zatrudnienie naraża na chorobę zawodową
9	Zachorowania spowodowane promieniami Roentgena, radem i innymi substancjami jonizującymi (promieniotwórczymi)	Zakłady pracy, w których zatrudnieni są narażeni na działanie czynników wymienionych pod l.p. 9.
10	Schorzenia mięśni, kości, stawów spowodowane użytkowaniem narzędzi udarowych	Zakłady pracy, w których stosuje się narzędzia udarowe.
11	Krzemica i krzemogruźlica	Górnictwo i kopalnictwo, przemysł mineralny, metalowy i maszynowy łącznie z hutnictwem, zakłady obróbki kamienia, wszystkie zakłady przy szlifowaniu i piaskowaniu.
12	Azbestoza	Pracownicy narażeni na wdychanie pyłu azbestowego.
13	Glistnica u górników	Górnictwo.
14	Choroba kesonowa	Zakłady pracy stosujące prace kesonowe i nurkowe.
15	Zawodowe upośledzenie słuchu	Pracownicy narażeni na hałas: kotlarze, stoczniowcy, obsługa oddziału hamowni silników samolotowych, nitowacze, kowale, obsługa gwoździarek, tkacze, obsługa młynów kulowych.
16	Oczopląs	Górnicy.
17	Zawodowe choroby oczu: a) zaćma szara b) zapalenie siatkówki	Hutnicy i odlewnicy. Spawacze, odlewnicy, obsługa pieców metalurgicznych i pieców w przemyśle ceramicznym.
18	Nowotwory wywołane czynnikami rakotwórczymi	Pracownicy stykający się ze smołą, asfaltem, pakiem, sadzą, parafiną, olejem kreozotowym oraz przy impregnacji drewna, wyrobie materiałów impregacyjnych, przy

L.p.	Choroba zawodowa	Zakłady pracy (stanowiska pracy), w których zatrudnienie naraża na chorobę zawodową
19	Skórne choroby przewlekłe: ropne schorzenia skóry, błon śluzowych nosa, ust i zapalenia rogówki oka	produkcji aniliny, nitro i amino związków itp. Pracownicy stykający się z drażniącymi i żrącymi środkami, cieczami chłodzącymi przy obróbce mechanicznej metalu oraz przy produkcji związków chromu, przy produkcji kwasów, barwników organicznych, a także wytrawiacze i galwanizerzy.
20	Przewlekłe zapalenie torebek maziowych stawu kolanowego, łokciowego lub nadgarstkowego	Górnicy, brukarze, posadzkarze, dekarze, murarze, skalnicy.
21	Przewlekłe zapalenie pochewek ścięgnistych	Zatrudnieni przy praniu, zawijaniu, nakładaniu, etykietowaniu, polerowaniu narzędzi o napędzie mechanicznym i przy innych podobnych pracach.
22	Choroby spowodowane pracą przy zmniejszonym ciśnieniu atmosferycznym	Lotnicy.
23	Promienica	Pracownicy rolni, pracownicy młynów i magazynów zbożowych.
24	Choroby odzwierzęce: a) brucelozą (choroba Banga) b) tularemia c) wścieklizna d) leptospiroza (choroba Weilla) e) tężec f) nosacizna g) węglik	Pracownicy stykający się z chorymi zwierzętami, pracownicy zakładów utylizacyjnych, personel wyłapujący psy, personel instytutów naukowych oraz laboratoriów. Ogrodnicy, rolnicy, stajenni, hodowcy koni, pracownicy zakładów pracy w których zatrudnieni stykają się z chorymi zwierzętami lub zakażonymi przedmiotami.

L.p.	Choroba zawodowa	Zakłady pracy (stanowiska pracy), w których zatrudnienie naraża na chorobę zawodową
25	Choroby zakaźne nabyte w związku z wykonywaniem zawodu, jeżeli brak podstaw do przypuszczenia, że źródło choroby znajdowało się poza warunkami pracy w danym zawodzie	Personel służby zdrowia i weterynaryjny oraz personel instytutów naukowych i pracowni, stykający się bezpośrednio z zakaźnymi chorobami i zakażonymi materiałami.

Załącznik Nr 2

WZÓR PISMA O POWOŁANIU KOMISJI POWYPADKOWEJ

Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego

Warszawa

Zn. L. — 38/55

Do

Ob. Głównego Inżyniera
Przedsięb. Budown. Przem.
w miejscu

W związku z wypadkiem, jakiemu ulegli ob. ob. A. A. i B. B. w dn. 22. IX. 55 r. przy budowie obiektu w N., powołuję Ob. Głównego Inżyniera na przewodniczącego komisji powypadkowej w składzie następującym:

Przewodniczący: Główny Inżynier — Ob. Z. Z.

Członkowie: St. Inżynier bhp. — Ob. W. W.

zakładowy społeczny inspektor pracy — Ob. U. U.

główny mechanik — Ob. T. T.

przy współudziale:

przedstawiciela inspektora pracy — Ob. S. S.

Na podstawie obowiązujących przepisów bhp oraz zarządzenia Centralnego Zarządu Budownictwa Przemysłowego Nr 3 z dn. 15. III. 1951 r., komisja obowiązana jest natychmiast przeprowadzić dochodzenie powypadkowe i przedstawić akta dochodzenia wraz z protokołem powypadkowym bezwzględnie po zakończeniu dochodzenia powypadkowego.

Dyrektor
(—) inż. P. P.

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Dn. 22. IX. 1955 r. w Warszawie w siedzibie P.B.P. przy ul.
 Nr Ob. C.C., lat 39, brygadzysta,
 zam. w Warszawie przy ul. Nr
 stosunek do poszkodowanego obcy, uprzedzony o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie, przed komisją w składzie niżej podpisanych, zeznał co następuje w sprawie wypadku jakiemu ulegli ob. ob. A. A. i B. B. w dniu 22. IX. 1955 r.

Dn. 22. IX. 55 r. o godz. 8.30 otrzymałem od kierownika budowy ob. D. A., polecenie przystąpienia do wykonania robót przygotowawczych dla opuszczenia masztu. Polecenie ustne kierownika brzmiało, jak następuje: „Po zakończeniu pracy, tj. o godz. 15 po zejściu wszystkich ludzi z budowy, pod moim kierunkiem, tj. inż. D. A. i mistrza E. A. przystąpimy do spuszczenia masztu. Proszę niech pan wykona roboty przygotowawcze“.

Po otrzymaniu tej dyspozycji ob. inż. D. A. udałem się na budowę, aby pracowników brygady zapoznać z planem robót. Ob. A. A. w czasie instruktażu oświadczył mi, że był pracownikiem „Mostostalu“ i że wobec tego instrukcja mu nie potrzebna, bo tego rodzaju roboty już wykonywał. Jemu też, jako starszemu robotnikowi zleciłem nadzór nad resztą brygady, a sam udałem się do pasowania łożysk do rolek prowizorycznej suwnicy.

Od czasu do czasu odrywałem się od swojej roboty i doglądałem, czy robota przebiega prawidłowo.

Około godziny 12.30 udałem się do dentysty w naszym ambulatorium zakładowym i siedząc już na krześle usłyszałem przez otwarte okno krzyk kobiety na podwórzu. Gdy wybiegłem na podwórze, zobaczyłem przewrócony maszt, obok stał już inż. D. A., który wydawał dyspozycje, że nie wolno nie ruszać do czasu przybycia organów MO. Obok kierownika stała garstka ludzi i lekarz z ambulatorium zakładowego.

Poszkodowanego znałem jako dosyć dobrego pracownika, który pracował przeszło rok w naszym przedsiębiorstwie przy różnych robotach montażowych. Poszkodowany jako ślusarz-monter po przyjęciu do pracy był przeszkolony w zakresie bhp. Nie umiem właściwie powiedzieć, jaka mogła być przyczyna wypadku, bo nie byłem przez cały czas na miejscu demontowanego masztu dźwigu. Według mnie istniała możliwość zapobieżenia wypadkowi, gdyby liny zostały prawidłowo roztrzone i w prawidłowej kolejności popuszczane.

Jak już zaznaczyłem, w grupie stojących pracowników na miejscu wypadku zauważyłem oprócz kierownika robót i lekarza, następujące osoby: ob. ob. D. D., F. A., H. A. oraz
 Uważam, że poszkodowany oraz inni pracownicy brygady byli dosta-

tecznie przeszkoleni w zakresie bhp i zawodowo, gdyż w czasie pracy ja sam ich instruowałem, jak należy pracować, poprawiałem ich błędy. Robił to samo i drugi mistrz. Nie zauważyłem, aby poszkodowany w dniu wypadku zdradzał jakieś objawy choroby; na nic się nie skarżał. Nie pytałem również o to, jak się czuje. Wykluczam również możliwość, aby poszkodowany w czasie pracy pił wódkę, bo nigdy go nie widziałem, aby pił na budowie.

Brygada, w której poszkodowany pracował była na ogół zgranym zespołem.

Jednocześnie zaznaczam, że instrukcji pisemnej o zasadach montażu i demontażu dźwigu masztowego nie było.

Wszystko zeznałem, co mi było wiadome w tej sprawie i po odczytaniu podpisałem.

(—) C. C.

Podpisy członków komisji:

WZÓR OPINII BIEGŁEGO

OPINIA

biegłego inżyniera Tadeusza Tylińskiego, zam. w Warszawie, ul.
 w sprawie wypadku, jakiemu uległ ob. A. A.
 w dn. 22. IX. 1955 r. pracując jako ślusarz-monter w przedsiębiorstwie
 Budown. Przem. w Warszawie, przy ul.
 p-ko ob. D. A., kierownikowi budowy wzmiankowanego przedsiębiorstwa.

Opierając się na postanowieniu Sądu z dn. 26. IX. 1955 r., zlecającego
 biegłemu „sporządzić opinię na piśmie po zapoznaniu się z aktami sprawy
 i przeprowadzeniu wizji lokalnej“ — stwierdzam, co następuje:

Ob. A. A., jak to wynika z karty wypadku przy pracy, zatrudniony
 był w charakterze ślusarza-montera na budowie przy ul.

..... W dniu 22. IX. 1955 r. poszkodowany i trzej inni
 robotnicy o podobnych kwalifikacjach otrzymali od mistrza C. C. pole-
 cenie przeprowadzenia robót przygotowawczych w celu rozbiórki (de-
 montaży) dźwigu masztowego o wysokości 23 m.

W trakcie pracy, gdy poszkodowany wraz z ob. B. B. znajdowali się
 w pobliżu wierzchołka masztu — maszt runął na ziemię, zabijając obu
 poszkodowanych. Z karty wypadku, z treści protokołu powypadkowego
 oraz zeznań świadków ob. ob. E. A., H. A., jak również ze szkicu rysun-
 kowego sporządzonego na miejscu wypadku wynika, że maszt dźwigu
 nie był prawidłowo olinowany linami roztracającymi, bowiem kąt roz-
 chylenia lin przednich (widok z góry) wynosił około 210°, co jest sprzecz-
 ne z zarządzeniami i warunkami technicznymi otraczenia masztu linami.

Jednocześnie stwierdzić należy, że przy takim roztraczeniu lin prze-
 wrócenie masztu mogło nastąpić nawet już w czasie montażu.

Obowiązek prawidłowego ustawiania i zabezpieczania tego typu dźwi-
 gów „Derrick“ wynika z mocy przepisów:

1) §§ 44 i 66 rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6. XI. 1946 r. o ogól-
 nych przepisach dotyczących bhp (Dz. U. Nr 62, poz. 344);

2) §§ 2, 13, 27 rozporządzenie Ministrów Pracy i Opieki Społ. oraz
 Zdrowia z dnia 19 marca 1954 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny
 pracy przy obsłudze przenośników (Dz. U. Nr 13, poz. 51).

Treść powyższych rozporządzeń brzmi następująco:

Do p. 1) § 44. 1. Maszyny... środki transportowe i wszelkie inne urzą-
 dzenia techniczne, używane w zakładzie pracy do wykonywania robót,
 powinny być zbudowane, ustawione i używane zgodnie z zasadami
 techniki oraz powinny odpowiadać pod względem swej wytrzymałości
 i budowy celom, do jakich są przeznaczone.

3) Przy maszynach... winny być na widocznym miejscu wywieszony
 wyraźne przepisy o ich obsłudze.

§ 66. 1. Wszelkie podnośniki powinny być zbudowane i utrzymywane w sposób zapobiegający wypadkom oraz odpowiadać przepisom obowiązującym dla tego rodzaju urządzeń.

2. Obsługę ich należy powierzyć pracownikom dostatecznie obznajmionym z ich działaniem.

Do p. 2) § 2. Pracownicy zatrudnieni przy obsłudze przenośników powinni być przeszkoleni w zakresie bezpiecznego wykonywania swej pracy.

§ 13. Przed uruchomieniem przenośnika pracownik kierujący obsługą urządzenia powinien sprawdzić, czy uruchomienie nie spowoduje wypadku.

§ 27. Kontrola urządzeń przenośników powinna być dokonywana codziennie przez osoby wykwalifikowane, wyznaczone przez kierownictwo zakładu.

Jak więc z powyższego wynika, przyczyny wypadku były następujące:
1) wadliwe roztrzczenie lin i ich niedopuszczalny kąt rozchylenia, co stanowi naruszenie cytowanych przepisów §§ 44 i 66 rozp. z dn. 6. XI. 1946 r.;

2) brak instrukcji pisemnej, co stanowi naruszenie § 44 p. 3 cytowanych przepisów;

3) pracownicy poszkodowani nie byli dostatecznie przeszkoleni zawodowo w zakresie bhp, co stanowi naruszenie przepisów § 66 p. 2 cytowanego rozporządzenia i § 2 rozp. z dn. 19. III. 1954 r.;

4) przed uruchomieniem urządzenia (a więc i przed jego demontażem) pracownik kierujący jego obsługą powinien sprawdzić, czy uruchomienie (i demontaż) nie spowoduje wypadku (o czym mówi § 13 rozp. z dn. 19. III. 1954 r.);

5) nie była przeprowadzona kontrola techniczna urządzenia dźwigowego przed jego demontażem, co stanowi naruszenie przepisu § 27 rozp. z dn. 19. III. 1954 r.

Jako biegły nie stwierdzam żadnych obiektywnych trudności technicznych, które uniemożliwiłyby prawidłowe przeprowadzenie demontażu wzmiankowanego urządzenia, gdyby zostały przestrzegane wyżej przytoczone przepisy i gdyby kierownik-fachowiec sam sprawdzał, czy demontaż odbywa się wg wymaganych zasad techniki. Należy więc uznać, że kierownik budowy nie dopełnił obowiązków określonych wspomnianymi przepisami.

W tym stanie rzeczy, w świetle obowiązujących przepisów bhp i zasad techniki winę ob. D. A. uważam za oczywistą.

Warszawa, dn. 27. IX. 1955 r.

.....
podpis

PROTOKÓŁ POWYPADKOWY

z dochodzenia w dn. 23.IX.1955 r., spisany w Przedsięb. Budownictwa Przemysł. w Warszawie przy ul. Nr w sprawie wypadku śmiertelnego, jakiemu uległ w dn. 22.IX.1955 r. ob. A. A. na budowie przy ul.

I. Skład komisji powypadkowej:

- 1) Przewodniczący — Główny Inżynier — ob. inż. Z. Z.
Członkowie:
- 2) st. inżynier bhp. — ob. inż. W. W.
- 3) zakładowy społeczny insp. pracy — ob. U. U.
- 4) gł. mechanik — ob. inż. T. T.
- 5) przedstawiciel Centralnego Zarządu Budown. Przemysł. st. inspektor bhp — ob. inż. R. R.
- 6) techniczny inspektor pracy — ob. inż. S. S.

II. Poszkodowani: A. A., lat 30, zawód przyuczony — ślusarz (monter), słabo wykwalifikowany, wykszolenia zawodowego nie posiadał. Przeszkolenie w zakresie bhp — instruktaż wstępny łącznie 8 godzin. Pracuje zawodowo 12 lat, na ostatnim stanowisku 1 rok.

III. Wypadek miał miejsce w dn. 22. IX. 1955 r. około godz. 12.30 na podwórzu budowy.

IV. Pierwszej pomocy udzielił lekarz zakładowy ob. dr. J. K., który stwierdził zgon poszkodowanego natychmiast po wypadku, tj. ok. godz. 12.30.

V. Osoby przesłuchane protokolarnie:

- ob. D. A. — kierownik budowy,
- ob. C. C. — mistrz,
- ob. E. A. — mistrz,
- ob. F. A. — ślusarz-monter,
- ob. H. A. — robotnik,
- ob. K. A. — robotnik.

VI. Nadzór:

kierownik budowy — ob. D. A.,
mistrz — ob. C. C.

VII. Czy miały miejsce podobne wypadki: — nie.

VIII. Realizacja zarządzeń powypadkowych: z reguły zarządzenia powypadkowe w br. nie zostały wykonane.

IX. Opis wypadku:

Dn. 22. IX. 1955 r. około godz. 12.30, uszkodzony był zajęty u wierzchołka masztu dźwigu na wysokości 23 m zdejmowaniem zblocza, w celu jego demontażu. Nagle maszt runął na ziemię wraz z uszkodzonym, zabijając go na miejscu, co ustalił natychmiast przybyły lekarz zakładowy.

X. Analiza wypadku:

Komisja zdołała ustalić, że uszkodzony na zmianę z drugim ślusarzem wchodzili prawie na szczyt masztu, w celu zdejmowania zblocza i zakładania nowych lin, które miały służyć do opuszczania masztu na ziemię. Dźwig masztowy był typowym dźwigiem syst. „Derrick“. Uszkodzony, jak również cała brygada wykonywała normalne czynności, jakie stosuje się w robotach przygotowawczych do opuszczania masztu dźwigu, nie naruszając w niczym lin uprzednio roztroczonych.

XI. Przyczyny wypadku:

Komisja po wnikliwym przestudiowaniu i przeanalizowaniu całości kształtu dowodów zebranych w czasie dochodzenia powypadkowego ustaliła, że na powstanie wypadku złożyły się następujące przyczyny:

- 1) przyczyną bezpośrednią wypadku był dźwig, którego maszt był wadliwie zamontowany na skutek niewłaściwego roztrzczenia olinowania.
- 2) przyczyny pośrednie:
 - a) wadliwe roztrzczenie olinowania masztu dźwigu, niezgodne z podstawowymi zasadami techniki montażu tej kategorii dźwigów;
 - b) brak dostatecznego wykształcenia zawodowego i w zakresie bhp uszkodzonego;
 - c) wadliwe metody pracy na skutek złej organizacji pracy;
 - d) brak nadzoru.

XII. Wnioski dotyczące winnych wypadku:

Na podstawie przeprowadzonego dochodzenia powypadkowego komisja stwierdza, że za spowodowanie wypadku odpowiedzialność ponoszą:

- 1) ob. D. A. kierownik budowy, który, jak wynika z zeznań świadków, opisał biegłego:

- a) nie dokonał kontroli technicznej zmontowanego dźwigu masztowego ani sam, ani przez delegowanego pracownika technicznego, co stanowi naruszenie przepisów §§ 44 i 66 rozp. Ministrów z dn. 6. XI. 1946 r. o ogólnych przepisach bhp oraz przepisów §§ 2, 13, 27 rozp. Min. Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia z dn. 19. III. 1954 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze dźwigów;
 - b) nie opracował instrukcji pisemnej w zakresie montażu i demontażu dźwigu wraz ze wskazówkami bhp;
 - c) nie sprawdził, czy pracownicy brygady mieli dostateczne kwalifikacje zawodowe i wyszkolenie w zakresie bhp.
- 2) ob. C. C. — mistrz montażu, który jest odpowiedzialny za:
- a) brak nadzoru;
 - b) powierzenie robót demontażowych brygadzie niedostatecznie zaznajomionej z zakresem tych robót;
 - c) przystąpienie do wykonywania robót przygotowawczych bez uprzedniej kontroli technicznej, co stanowi naruszenie przepisów §§ 66 p. 2 cytowanego rozp. z dn. 6. XI. 1946 r., § 13 powołanego rozp. z dn. 19. III. 1954 r.

Biorąc powyższe pod uwagę komisja wnosi o zastosowanie sankcji służbowych w stosunku do winnych, a mianowicie:

- 1) Ob. D. A., kierownika budowy, ukarać przez potrącenie mu 3-miesięcznej premii w trybie § 24 uchwały Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r. o zapewnieniu postępu w dziedzinie bhp;
- 2) Ob. C. C., mistrza, przenieść na okres 3 miesięcy ze stanowiska mistrza na stanowisko brygadzysty robót placowych, obniżając mu zarobki.

XIII. Wnioski dotyczące środków zapobiegawczych (techniczno-organizacyjnych)

Komisja wnosi o zastosowanie następujących środków zapobiegawczych:

1. Wprowadzić obowiązek, aby kierownicy budów, ich zastępcy i kierownicy poszczególnych odcinków robót wydawali średniemu i niższemu dozorowi — pisemne zlecenia na wykonywanie robót związanych z czynnościami niebezpiecznymi. W zleceniach należy podać zasady techniki wykonywania robót zgodnie z warunkami bhp, określić rodzaj i ilość ochron osobistych, sprzętu pomocniczego oraz termin rozpoczęcia i zakończenia robót. Do zlecenia powinien być załączony rysunek roboczy (szkic). W zleceniu należy również podać skład imienny brygady roboczej i wyznaczyć jej kierownika.

2. Przed rozpoczęciem robót niebezpiecznych, całą brygadę roboczą przeszkolić (ew. każdorazowo poinstruować) w zakresie techniki wyko-

nywania zleconych czynności zarówno pod względem zawodowym jak i bhp;

3. Opracować techniczną instrukcję obsługi poszczególnych urządzeń, ich montażu i demontażu wraz ze wskazówkami bhp;

4. Wyznaczyć do robót zespołowych osobę odpowiedzialną za stan techniczny urządzeń, ich właściwy montaż i demontaż, oraz za kontrolę wykonywanych robót. Nadzór nad brygadą roboczą powierzyć tylko wysoko kwalifikowanym mistrzom z długoletnim stażem i dużym doświadczeniem;

5. Omówić wypadek na najbliższej naradzie techniczno-produkcyjnej w obecności całej załogi i zapoznać ją z zaleconymi środkami zapobiegawczymi;

6. Powołać komisję techniczną do odbioru wszelkich zmontowanych urządzeń, łącznie z urządzeniami dźwigowymi i transportowymi.

XIV. Realizacja wniosków:

Komisja wnosi:

1. O niezwłoczne ukaranie winnych spowodowania wypadku przez dyrektora zarządu przedsiębiorstw.

2. O natychmiastowe wydanie zarządzeń powypadkowych przez naczelnego inżyniera zarządu przedsiębiorstw.

Podpisy Komisji:

.....
.....
.....

załączniki:

KARTA WYPADKU PRZY PRACY

1. Nazwa zakładu pracy i dokładny adres (pieczęć)	<i>Przeds. Budown. Przemysł., Warszawa</i>	
2. Rodzaj zakładu pracy <i>dzień Przemysłowych</i>	<i>Budown. Urząd</i>	Ministerstwa lub Centralny Urząd
Jednostka nadrzędna	<i>CZ Budownictwa</i>	<i>Min. Budown. Przem.</i>
3. Nazwisko i imię poszkodowanego	<i>A. A.</i>	Data urodzenia <i>27. III. 1927 r.</i>
Adres zamieszkania stałego	<i>Warszawa</i>	Imię ojca <i>Józef</i>
4. Zawód wyuczony poszkodowanego od kiedy	<i>robotnik, ślusarz-monter</i>	
Czynność wykonywana podczas wypadku	<i>demontaż dźwigu „Derrick”</i>	
od kiedy	<i>w razie potrzeby</i>	
5. Przeszkolenie		
a) w zakresie BHP; ostatni kurs BHP godzin w roku	
..... ostatni instruktaż w zakładzie godzin w roku	
b) ostatnie zawodowe: godzin (miesiąc i rok)	
<i>1—7. VII; 12—24. VIII. 1955 r.</i>		
6. Data wypadku	<i>czwartek 22. IX. 1955</i>	<i>12.30</i>
Słownie dzień tyg. Cyframi dzień, miesiąc, rok, godz.		
Faktyczny czas pracy w dniu wypadku od godz.	<i>1.00</i>	do godz. <i>15.00</i>
Ustawowa przerwa w pracy od	<i>10.00</i>	do <i>10.15</i>
7. Miejsce wypadku (dział, warsztat, podwórze zakł. itp.)	<i>IV</i>	
8. Czy wypadek wydarzył się przy stałe wykonywanych czynnościach. Tak. Nie.	
9. Kiedy poszkodowany przerwał pracę	<i>natychmiast</i>	
Czy wypadek spowodował śmierć	<i>tak</i>	
10. Oświetlenie miejsca wypadku: naturalne — sztuczne, rażące wzrok — nierażące — słabe — średnie — dobre	
11. Temperatura w terenie, w którym zaszedł wypadek	<i>20°C dzień pogodny słoneczny</i>	
12. Stan powietrza w terenie, w którym zaszedł wypadek — zanieczyszczenie pyłem — gazami — parami — silne — średnie — słabe — brak zanieczyszczeń.	
13. Rodzaj uszkodzenia:	<i>zmiążdżenie całej głowy, narządów lewej strony jamy brzusznej i 1/3 dolnej części lewego przedramienia.</i>	

14. Przepuszczalny czas trwania niezdolności do pracy (m-cy) dni
15. Szczegółowy opis wypadku: <i>Dnia 22.IX.1955 r. około godz. 8.30, brygadzysta C. C. otrzymał zlecenie na demontaż dźwigu masztowego przy pomocy brygady złożonej z 4 ludzi. Ob. Ob. A. A. i B.B. wchodzili kilkakrotnie i schodzili z masztu o wysokości 23 m w celu opuszczenia zbloczy, założenia lin itp. Po wykonaniu zamocowania liny od strony chłodni, obaj poszkodowani zeszli z masztu, wzięli drugą linę i z nią weszli na maszt z zamiarem uwiązania jej u szczytu masztu. W trakcie tej czynności maszt zachwiał się i runął na ziemię w kierunku przeciwnym do budynku wraz z poszkodowanymi, którzy ponieśli śmierć na miejscu.</i>
16. Przyczyny wypadku: A) Bezpośrednie: 1) Mechanizmy, 2) Pojazdy, 3) Materiały niebezpieczne, 4) Materiały szkodliwe, 5) Prąd elektryczny, 6) Upadek osób, 7) Nastąpienie na przedmioty, 8) Upadek przedmiotów, 9) Manipulowanie przedmiotami, 10) Narzędzia ręczne, 11) Zwierzęta, 12) Inne B) Pośrednie: 1) Zły stan urządzeń techniczno-produkcyjnych, 2) Brak osłon i urządzeń zabezpieczających, 3) Wadliwość osłon i urządzeń zabezpieczających, 4) Brak lub zły stan ochron osobistych, 5) Wadliwe urządzenie i utrzymanie stanowisk pracy, oraz przejść, 6) Brak przeszkolenia zawodowego i BHP, 7) Wadliwe metody pracy, 8) Brak nadzoru, 9) Inne
17. Pierwszej pomocy udzielił poszkodowanemu o godz. <u>12.30</u> w <u>na miejscu</u> lekarz, felczer, sanitariusz, pielęgniarz, osoba niewykwalifikowana, robotnicy Poszkodowanego umieszczono w szpitalu dnia o godz.
18. Nazwiska, imiona i adresy świadków wypadku: 1. Ob. D. D. — Warszawa 2. Ob. E. A. — Warszawa
19. Skutki wypadku: A) Zwolnienie lekarskie od do razem dni B) Poszkodowany zmarł dnia <u>22. IX. 1955 r.</u> tj. <u>natychmiast</u> po wypadku
20. Zamierzone środki zapobiegawcze (wydane zarządzenia): 1) Sporządzić natychmiast instrukcję bhp przy montażu i demontażu dźwigu masztowego, 2) Wyznaczać staty, fachowy nadzór do tego rodzaju robót, 3) Przeszkolić do tych robót specjalną brygadę roboczą, 4) Wystawiać na tego rodzaju pracę zlecenia na piśmie ze szczegółowymi wskazówkami zawodowymi i bhp oraz rysunkiem technicznym. Termin wykonania: <u>Natychmiast</u>

21. Stwierdzamy własnoręcznymi podpisami, że powyższy formularz został wypełniony zgodnie ze stanem rzeczywistym, oraz zgodnie z instrukcją w sprawie wypełniania formularza karty wypadku przy pracy, jak również znany nam jest przepis art. 140 Kodeksu Karnego o odpowiedzialności karnej za składanie niezgodnych z prawdą zeznań.

Warszawa , dnia 26. IX 1955 r.

Inżynier (Technik) BHP

Zakładowy (Oddziałowy)
Społeczny Inspektor Pracy

.....
Kierownik Zakładu
.....

22. W dniu stwierdzono nie — wykonanie wydanych zarządzeń zawartych w pk-cie 20.

Zakładowy (Oddziałowy)
Społeczny Inspektor Pracy

Inżynier (Technik) BHP

.....
Kierownik Techniczny
.....

L I T E R A T U R A

1. Kodeks Karny i Kodeks Postępowania Karnego
2. Biuletyn Centralnej Rady Związków Zawodowych
3. Dekret z dn. 1 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowaniu inspekcji pracy
4. Ustawa z dn. 4. II. 1950 r. o społecznej inspekcji pracy
5. Instrukcja Głównego Urzędu Statystycznego Nr 28 w brzmieniu znowelizowanym pismem zn. X/4-1/10
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 14. V. 1956 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych (Dz. U. Nr 27, poz. 122)
7. Instrukcja CRZZ z dn. 27. XI. 1954 r. w sprawie określenia ciężkich wypadków przy pracy (Biuletyn CRZZ Nr 1)
8. Uchwała Nr 592 Prezydium Rządu z dn. 1. VIII. 1953 r. o zapewnieniu postępu w dziedzinie bhp i instrukcja do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dn. 16. IX. 1953 r. w sprawie organizacji zakresu działania służby bhp w zakładach pracy (Monitor Polski Nr A-83/1953 r.)
9. „Poradnik prawny dla technicznych i społecznych inspektorów pracy“ — mgr A. Mirończuk — Wydawnictwo Związkowe CRZZ, 1956 r.
10. „ABC ochrony pracy“ — B. Makarewicz, — Wydawnictwo Związkowe CRZZ, 1957 r.
11. Miesięczniki „Ochrona Pracy“ — za okres 1950—1957 r., Wydawnictwo NOT i CIOP
12. Miesięczniki „Przyjaciel przy Pracy“ — za okres 1952—1957 r., Wydawnictwo Związkowe CRZZ.

